REDACTIONEEL

Hans Zijlstra, [redacted]

Na een voor velen regenachtige zomer is het weer tijd de goede voornemens af te stoffen. Dat beloofde artikel dat eindelijk afgemaakt gaat worden, die foto die gescand en ingestuurd wordt, de al tijdenlang intrigerende vraag die gesteld moet worden: de redactie kijkt er reikhalzend naar uit! Mail en deel het met ons!
In dit nummer leest u de bijdragen van sneupers die al de handen uit de mouwen hebben gestoken. Paul Hillebrand vond dat de foto's in Sneuper 100 nog een extra dimensie moesten krijgen. Spontaan organiseerde hij een expositie van oude foto's en de equivalenten van de huidige situatie in de studiezaal van het Streekarchief. In een artikel over verdwenen huizen neemt hij het nader onder de loep.
Sake Meindersma gebruikte een groot aantal foto's uit de door Ciska Hoekstra beschikbaar gestelde en gescande fotoboeken uit de Alberda familie in zijn artikel over de Meindersma's uit Ee. Websitebezoeker René Haantjes verzorgde een mooie uitgebreide parenteel en Pieter Hartmans neemt ons weer mee in de prachtige regionale geschiedenis van zijn welgestelde familie. Eendenkooienkenner Gerard Mast werd geholpen aan de laatste puzzelstukjes rond de Waaxenser kooi, een mooi voorbeeld van hoe een niet geheel afgerond verhaal met hulp van leden en lezers vervolmaakt wordt. Redactielid Piet de Haan duikelde uit het recente verleden een hilarisch verhaal over een B.L.O.-koe op.
Opvallend deze keer is wellicht het feit dat we vier langere artikelen plaatsen, maar het zijn dan ook pareltjes zoals het doorwrochte verhaal van Douwe Leij over onze geschiedschrijver uit Ee, Foeke Sjoerds. En zelfs over Foeke Sjoerds blijven nog onbeantwoorde vragen over. Denkt en sneupt u met ons mee?
Ik zal in ieder geval mijn best doen om op de komende ledendag in Ternaard een boeiend verhaal te vertellen over de Drie Mysteries van Ternaard. Cultuurgeschiedenis en genealogie zullen daarbij met elkaar verweven worden met talloze voorbeelden van verrassende vondsten en interessante contacten door geheel Nederland. Houd tussen de kwartaalnummers van De Sneuper ook ons Sneuper blog en Twitter account in de gaten: welhaast dagelijks berichten we over interessante historische nieuwtjes!

BESTUURLIJK

Gerard de Weger ([redacted]

<u>Op 15 oktober</u> houden we onze najaarsvergadering in Ternaard. Meer informatie staat in de bijgevoegde uitnodiging. Zoals op de vorige ledenvergadering is afgesproken gaat Hans Zijlstra ons inwijden in de drie mysteries van Ternaard.
Wij hebben als bestuur gesproken over de toekomst van onze vereniging en mogelijke ledenwerving. Het thema van de najaarsvergadering vonden wij dusdanig dat wij willen proberen om de inwoners van Ternaard en omstreken te interesseren voor het werk van onze vereniging. Dit willen wij vaker doen door de locale bevolking uit te nodigen als we een thema hebben wat daarvoor geschikt is. Uiteraard zorgen wij er ook dan voor dat onze leden aan hun trekken komen. Daarom is het tweede deel van de dag alleen voor leden bedoeld.
Dorpshuis Tunawerth is goed bereikbaar met de auto zodat het meenemen van materiaal geen probleem behoeft te zijn.
We gaan net vóór 15 okt. via een persbericht proberen meer aandacht voor ons werk en de najaarsvergadering te krijgen.
De nieuwe wethouder van Dongeradeel, mevrouw Pietsje de Graaf, is sowieso onze gast omdat zij van oorsprong uit Ternaard komt. Zij heeft haar aanwezigheid reeds toegezegd.
En.....

Het bestuur waakt over het aan de vereniging toevertrouwde geld.
Het bestuur regelt zaken betreffende de overheid voor de vereniging.
Het bestuur houdt overzicht over ons verenigingorgaan de ‘Sneuper”.
Het bestuur schrijft een visie over de toekomst van de vereniging.
Het bestuur regelt de continuïteit van de vereniging voor de toekomst.
Het bestuur legt verantwoording af aan de leden over alle zaken 1 x per jaar.
Het bestuur belegt daarom 10 x per jaar een vergadering in orde en regelmaat.
Het bestuur maakt notulen van alle vergaderingen en verantwoording.
Het bestuur houdt de ledenadministratie op actuele orde.

Het bestuur zoekt dringend nieuwe bestuursleden om al deze onderdelen goed uit te voeren. Het bestuur wenst u allen een nieuw seizoen met spectaculaire ontdekkingen toe.

PARENTEEL VAN
JOHANNES ARNOLDUS STOELMAN (*)

René Haantjes ([redacted]

1 Johannes Arnoldus STOELMAN is geboren in Dokkum. Johannes is overleden in 1802 in Thiel.
Notitie bij Johannes: *Van 1790 tot 1794 was het Regiment Nationalen van Brakel nr. 10 in Dokkum gelegerd (zie: www.dutchregiments.org),* Beroep: soldaat (Soldaat in het Regiment van Brakel)
Johannes trouwde op 24-10-1792 in Dokkum [bron: DTB 200] met **Trijntje Jacobs**, 23 jaar oud, nadat zij op 21-10-1792 in Dokkum in ondertrouw zijn gegaan [bron: DTB 200]. Bij het burgerlijk huwelijk van Trijntje en Johannes waren de volgende getuigen aanwezig: Karel KRAMER (geb. 1750), Durk Hendrik WINKELHAUS (1753-1825), Frans ERICH (geb. 1763) en Jeroen Geukes de HAAN (1785-1862). Trijntje is geboren in 1769 in Dokkum. Trijntje is overleden vóór 1853, ten hoogste 84 jaar oud. Zij trouwde later op 8-7-1804 in Anjum [bron: DTB nr. 532] met Fedde Brants van der HELM (1784-1853).
Notitie bij Trijntje: *Familienamen 1811 Werker, Johannes Arnoldus (weduwe?) voogdes/moeder Trijntje Jacobs, Anjum, k. Janke 19, Jacob 17, beiden te Anjum, Mairie Anjum, fol. 26*
Voor ons Minne Douwes Mellema, lid van het Gemeente Bestuur van Oostdongeradeel, waarnemende de functien van Maire, in de Gemeente van Anjum, canton Dokkum, Arrondissement Leeuwarden Departement Vriesland; Gecompareerd zijnde Trijntje Jacobs woonende te Anjum, welke in qualiteit als voogdes over hare kinderen bij Johannes Arnoldus in Egt verwekt heeft verklaard voor hare kinderen opgenoemd aantenemen den naam van Werker als familienaam; dat deeze kinderen genaamd zijn Janke oud 19 Jaren en Jacob oud 17 Jaar, beide te Anjum woonagtig.En heeft de Declarante verklaard niet te kunnen schrijven. Den 12 December 1811 Douwe Mellema
Kinderen van Johannes en Trijntje:
1 Janke Johannes STOELMAN (Werksma), geboren op 17-8-1792 in Dokkum. Volgt 1.1.
2 Jacob Johannes WERKSMA, geboren op 12-12-1794 in Dokkum. Volgt 1.2.
3 Arnoldus STOELMANS, geboren op 17-9-1798 in Dokkum. Hij is gedoopt op 30-9-1798 in Dokkum.
Arnoldus is overleden vóór 1811, ten hoogste 13 jaar oud.
1.1 Janke Johannes STOELMAN (Werksma) is geboren op 17-8-1792 in Dokkum, dochter van Johannes Arnoldus STOELMAN en Trijntje

Jacobs. Zij is gedoopt op 05-09-1792 in Dokkum [bron: DTB 192]. Notitie bij de geboorte van Janke. *Dochter van niet genoemde vader en Trijntje Jacobs. Opm.: De dopeling gewettigd door huwelijk 24 oktober 1792 met Johannes Stoelman*
Janke is overleden op 27-8-1873 in Dokkum, 81 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 27-8-1873 [bron: aktenr. 70].
Janke: (1) trouwde, 24 jaar oud, op 2-12-1816 in Oostdongeradeel [bron: aktenr. 21] met **Doede Ales POUTSMA (Pousma; Pautsma; Pausma)**, 21 jaar oud.
Doede is geboren in 1795 in Dokkum. Doede is overleden op 27-2-1847 in Oostdongeradeel, 52 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 1-3-1847 [bron: aktenr. 20].
(2) trouwde, 62 jaar oud, in 1854 in Metslawier met **NN**.
Kinderen van Janke en Doede:
1 Sieuwke Doedes POUSMA (Pausma; Pautsma), geboren op 22-3-1818 in Oostdongeradeel.
2 Johannes Doedes POUTSMA, geboren op 15-12-1819 in Oostdongeradeel.
3 Ale Doedes POUTSMA, geboren op 16-1-1821 in Oostdongeradeel. Van de geboorte is aangifte gedaan op 18-1-1821 [bron: aktenr. 8]. Ale is overleden op 24-4-1830 in Oostdongeradeel, 9 jaar oud.
4 Jacob Doedes POUSMA, geboren op 30-8-1822 in Oostdongeradeel. Jacob is overleden op 22-1-1848 in Oostdongeradeel, 25 jaar oud. Jacob bleef ongehuwd.
5 Trijntje Doedes PAUTSMA, geboren op 2-12-1824 in Oostdongeradeel.
6 Paulus Doedes PAUSMA, geboren op 1-3-1827 in Oostdongeradeel. Paulus is overleden op 27-4-1827 in Oostdongeradeel, 1 maand oud.
7 Ale Doedes PAUSMA, geboren op 25-11-1830 in Oostdongeradeel.
8 Paulus Doedes PAUSMA, geboren op 15-2-1836 in Oostdongeradeel.
9 Gertje Doedes PAUTSMA, geboren op 3-5-1838 in Oostdongeradeel.

1.2 Jacob Johannes WERKSMA is geboren op 12-12-1794 in Dokkum, zoon van Johannes Arnoldus STOELMAN en Trijntje Jacobs. Hij is gedoopt op 28-12-1794 in Dokkum [bron: DTB 192]. Jacob is overleden op 8-9-1870 in Anjum, 75 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 8-9-1870 [bron: aktenr. 37].
Notitie bij Jacob: *Geboorteakte Leeuwarden, 1818. Aangiftedatum 31 oktober 1818, blad nr. 237. Jan Jacob Martens, geboren 29 oktober 1818, zoon van Jan Christop Martens en Sytske Oosterhuis. NB: Getuigen: Lambertus Joseph Rousseau (1784 Middelburg - 1842 Leeuwarden) en Jacobus Johannes Werksma, beiden, evenals de vader, curassiers bij het*

2e escadron derde afdeling curassiers in garnizoen te Leeuwarden. De handtekening van Jacobus Johannes Werksma op bovengenoemde akte is dezelfde als zijn handtekening op zijn huwelijksakte. Dit betekent dat Jacobus Johannes Werksma in 1818 gelegerd was in Leeuwarden. Friezen in de Tiendaagse Veldtocht (1831) Werksma, Jacob Johannes; sergeant 1e afd., 2e bat., 3e comp.; inv.nr.128; 1849 Metslawier, notaris J. Witteveen (Inv. nr. 104036 repertoire nr. 90 d.d. 7 mei 1849) Boelgoed. Betreft roerende goederen- Jacob Werksma te Anjum, verkoper. Hij woonde in 1853 in Anjum, dorpsnummer 89, kadastraal nummer B 254 (uit: Register Buurtpligtigen 1853 Oostdongeradeel). 1858 Anjum, notaris F.J. van Slooten (Inv. nr. 003001 repertoirenrs. 54 en 58 d.d. 23 oktober 1858) Provisionele en finale toewijzing. Betreft de verkoop van huis en erf te Anjum, koopsom fl. 248.- Hendrik de Kok te Dokkum, verkoper- Jacob Werksma te Anjum, koper. 1859 Anjum, notaris F.J. van Sloten (Inv. nr. 003002 repertoire nr. 79 d.d. 3 december 1859) Verhuring- Jacob Werksma te Anjum, verhuurder- Jan Bierma te Engwierum, huurder; en anderen. 1860 Anjum, notaris F.J. van Slooten (Inv. nr. 003003 repertoire nr. 61 d.d. 2 juli 1860) Obligatie- Gerben Aelses Visser te Moddergat, schuldenaar- Kornelis Aelses Visser te Moddergat, schuldenaar- Jacob Werksma te Anjum, schuldeiser in kwaliteit. 1860 Anjum, notaris F.J. van Slooten (Inv. nr. 003003 repertoire nr. 83 d.d. 10 november 1860) Obligatie- Willem Simons Tibstra te Ee, schuldenaar- Jacob Werksma te Anjum, schuldeiser in kwaliteit. 1860 Anjum, notaris F.J. van Slooten (Inv. nr. 003003 repertoire nr. 84 d.d. 10 november 1860) Verhuring- Jacob Werksma te Anjum, verhuurder in kwaliteit- Jan Douwes Douma te Ee, huurder; en anderen. 1862 Metslawier, notaris J.Witteveen (Inv. nr. 104051 repertoire nr. 257002 d.d. 4 december 1862) Provisionele en finale toewijzing. Betreft een huis met erf te Anjum, koopsom fl. 1000- Jakob Werksma te Anjum, verkoper voor zich en in kwaliteit- Sape Popkes Douma te Metslawier, verkoper voor zich en in kwaliteit- Jeroen Jakobs Werksma te Anjum, verkoper- Sytske Paulus Jaarsma te Anjum, weduwe van Lieuwe Jakobs Werksma, verkoper voor zich en in kwaliteit- Hendrik Paulus Jaarsma te Anjum, verkoper in kwaliteit- Jan Gerrits van Eizenga te Anjum, koper. 1865 Anjum, notaris R. Fockema (Inv. nr. 003013 repertoirenrs. 112 en 115 d.d. 1 april 1865) Provisionele en finale toewijzing. Betreft een huis en erf te Anjum, koopsom fl. 905- Jacob Johannes Werksma te Anjum, in kwaliteit- Christoffel Jacobs Hibma te Anjum- Anne Thomas Mossel te Anjum- Klaas Tjeerds Broeksma te Anjum. 1865 Metslawier, notaris J.Witteveen (Inv. nr. 104054 repertoire nr. 70 d.d. 26 april 1865) Obligatie. Betreft een kapitaal van fl. 200- Jacob Johannes Werksma te Anjum, schuldenaar- Wytske Sjoerdina Fockema te Leeuwarden, schuldeiser. 1869 Anjum,

notaris R. Fockema (Inv. nr. 003018 repertoire nr. 1230 d.d. 9 november 1869) Koopakte.Betreft de verkoop van een huis en erf te Anjum, koopsom fl. 500- Jacob Johannes Werksma te Anjum, verkoper- Jelle Botes Dijkstra te Anjum, koper
Beroep:
boerenknecht; arbeider; gardenier; veldwachter
Functie:
van 1816 tot 1822 curassier
Jacob: (1) trouwde, 27 jaar oud, op 12-2-1822 in Anjum [bron: aktenr. 6] met **Tyttje (Tietje) Lieuwes BANTSTRA (Bandsma)**, 20 jaar oud.
Tyttje is geboren op 25-8-1801 in Paesens, dochter van Lieuwe Sapes BANTSTRA (Bandsma) en Antje Jans de JONG. Zij is gedoopt op 20-9-1801 in Paesens [bron: DTB 543]. Tyttje is overleden op 19-10-1857 in Anjum, 56 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 22-10-1857 [bron: aktenr. 35].
Beroep: arbeidster
(2) trouwde, 65 jaar oud, op 19-11-1860 in Oostdongeradeel [bron: aktenr. 60] met **Aaltje Klazes ZIJLSTRA**, 37 jaar oud. Aaltje is geboren op 4-6-1823 in Oostdongeradeel, dochter van Klaas Lubberts ZIJLSTRA en Lijsbert (Elisabeth) Jans. Van de geboorte is aangifte gedaan op 5-6-1823 [bron: aktenr. 89]. Aaltje is overleden op 9-5-1902 in Oostdongeradeel, 78 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 10-5-1902 [bron: aktenr. 85]. Kinderen van Jacob en Tyttje:
1 Tyttje Jacobs WERKSMA, geboren op 18-5-1822 in Anjum. Volgt 1.2.1.
2 Lieuwe Jacobs WERKSMA, geboren op 13-12-1823 om 11:00 in Anjum. Volgt 1.2.2.
3 Johannes Jacobs WERKSMA, geboren op 2-4-1826 in Anjum. Van de geboorte is aangifte gedaan op 3-4-1826 [bron: aktenr. 67]. Johannes is overleden op 4-10-1851 in Venlo, 25 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 17-10-1851 [bron: aktenr. 23]. Johannes bleef ongehuwd.
4 Jaroen Jacobs WERKSMA, geboren op 8-2-1829 in Anjum. Volgt 1.2.3.
5 Trijntje Jacobs WERKSMA, geboren op 14-7-1835 in Anjum. Van de geboorte is aangifte gedaan op 14-7-1835 [bron: aktenr. 53]. Trijntje is overleden op 23-4-1856 in Anjum, 20 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 26-4-1856 [bron: aktenr. 17].Trijntje bleef ongehuwd.
6 Jan WERKSMA, geboren op 10-3-1837 in Anjum. Van de geboorte is aangifte gedaan op 11-3-1837 [bron: aktenr. 26]. Jan is overleden.
7 Anne Jacobs WERKSMA, geboren op 12-4-1840 in Anjum. Van de geboorte is aangifte gedaan op 13-4-1840 [bron: aktenr. 45]. Anne is overleden op 20-5-1840 in Anjum, 1 maand oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 21-5-1840 [bron: aktenr. 27].

8 Anne Jacobs WERKSMA, geboren op 29-4-1841 in Anjum. Van de geboorte is aangifte gedaan op 1-5-1841 [bron: aktenr. 39]. Anne is overleden op 22-10-1849 in Anjum, 8 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 25-10-1849 [bron: aktenr. 40].
Kind van Jacob en Aaltje:
1 Johannes WERKSMA, geboren op 16-12-1864 in Oostdongeradeel. Van de geboorte is aangifte gedaan op 17-12-1864 [bron: aktenr. 85]. Johannes is overleden op 21-12-1921 in Groningen, 57 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 31-12-1921 [bron: aktenr. 98].

1.2.1 Tyttje Jacobs WERKSMA is geboren op 18-5-1822 in Anjum, dochter van Jacob Johannes WERKSMA en Tyttje (Tietje) Lieuwes BANTSTRA (Bandsma). Van de geboorte is aangifte gedaan op 18-5-1822 [bron: aktenr. 93]. Tyttje is overleden op 7-4-1859 in Anjum, 36 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 7-4-1859 [bron: aktenr. 19].
Tyttje trouwde, 31 jaar oud, op 27-4-1854 in Anjum [bron: aktenr. 8] met **Sape Popkes DOUMA**, 36 jaar oud.
Sape is geboren op 18-6-1817 in Oostdongeradeel, zoon van Popke Douwes DOUMA en Aaltje Harryts van DIJK. Van de geboorte is aangifte gedaan op 20-6-1817 [bron: aktenr. 99]. Sape is overleden op 16-7-1871 in Anjum, 54 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 17-7-1871 [bron: aktenr. 25]. Hij trouwde later op 6-1-1860 in Anjum met Janke Gerryts WESTRA.
Kinderen van Tyttje en Sape:
1 Tietje DOUMA, geboren op 3-5-1855 in Oostdongeradeel. Van de geboorte is aangifte gedaan op 3-5-1855 [bron: aktenr. 42]. Tietje is overleden op 25-12-1873 in Oostdongeradeel, 18 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 27-12-1873 [bron: aktenr. 42].
2 Jacob DOUMA, geboren op 6-12-1856 in Oostdongeradeel. Van de geboorte is aangifte gedaan op 6-12-1856 [bron: aktenr. 108]. Jacob is overleden.
3 Popke DOUMA, geboren op 27-3-1859 in Oostdongeradeel. Van de geboorte is aangifte gedaan op 28-3-1859 [bron: aktenr. 14]. Popke is overleden op 28-3-1859 in Oostdongeradeel, 1 dag oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 31-03-1859 [bron: aktenr. 17].

1.2.2 Lieuwe Jacobs WERKSMA is geboren op 13-12-1823 om 11:00 in Anjum, zoon van Jacob Johannes WERKSMA en Tyttje (Tietje) Lieuwes BANTSTRA (Bandsma). Van de geboorte is aangifte gedaan op 13-12-1823 [bron: aktenr. 206]. Lieuwe is overleden op 22-3-1858 in Anjum, 34 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 25-3-1858 [bron: aktenr. 14].
Notitie bij Lieuwe: *Hij woonde in 1853 in Anjum, dorpsnummer 26, kadastraal nummer B 517 (uit: Register Buurtplichtigen 1853.*

Beroep:
boerenknecht
Lieuwe trouwde, 27 jaar oud, op 17-5-1851 in Anjum [bron: aktenr. 31] met **Sytske Paulus JAARSMA**, 25 jaar oud.
Sytske is geboren op 21-1-1826 om 23:00 in Lioessens, dochter van Paulus Willems JAARSMA en Gertje Sytzes GAASTERLAND. Van de geboorte is aangifte gedaan op 23-1-1826 [bron: aktenr. 24]. Sytske is overleden op 3-1-1905 in Kollumerland, 78 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 4-1-1905 [bron: aktenr. 3].
Beroep: dienstmeid
Kinderen van Lieuwe en Sytske:
1 Tyttje Lieuwes WERKSMA, geboren op 12-4-1852 om 20:00 in Anjum. Volgt 1.2.2.1.
2 Jacob Lieuwes WERKSMA, geboren op 2-3-1854 om 15:00 in Anjum. Volgt 1.2.2.2.

1.2.2.1 Tyttje Lieuwes WERKSMA is geboren op 12-4-1852 om 20:00 in Anjum, dochter van Lieuwe Jacobs WERKSMA en Sytske Paulus JAARSMA. Van de geboorte is aangifte gedaan op 13-4-1852 [bron: aktenr. 34]. Tyttje is overleden op 28-3-1931 in Anjum, 78 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 30-3-1931 [bron: aktenr. 33].
Tyttje trouwde, 24 jaar oud, op 19-10-1876 in Anjum [bron: aktenr. 58] met **Johannes Tjipkes BIJLSMA**, 27 jaar oud. Johannes is geboren op 3-10-1849 in Engwierum, zoon van Tjipke Tjipkes BIJLSMA en Sijtske KATSMA. Van de geboorte is aangifte gedaan op 4-10-1849 [bron: aktenr. 88]. Johannes is overleden op 11-4-1936 in Dwingeloo, 86 jaar oud.
Beroep: commies, sloeproeier
Kinderen van Tyttje en Johannes:
1 Tjipke Johannes BIJLSMA, geboren op 22-5-1876 in Engwierum. Van de geboorte is aangifte gedaan op 23-5-1876 [bron: aktenr. 38]. Tjipke is overleden op 21-2-1880 in ´s-Gravenzande, 3 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 21-2-1880 [bron: aktenr. 13].
2 Sytske BIJLSMA, geboren in 1878 in Millingen. Sytske is overleden op 23-2-1880 in ´s-Gravenzande, 2 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 23-2-1880 [bron: aktenr. 16].
3 Lieuwe BIJLSMA, geboren op 27-1-1879 in Millingen.
4 Tjipke BIJLSMA, geboren op 2-8-1880 in ´s-Gravenzande.
5 Sytze Johannes BIJLSMA, geboren op 22-5-1895 in Kollumerland.

1.2.2.2 Jacob Lieuwes WERKSMA is geboren op 2-3-1854 om 15:00 in Anjum, zoon van Lieuwe Jacobs WERKSMA en Sytske Paulus JAARSMA. Van de geboorte is aangifte gedaan op 4-3-1854 [bron: aktenr. 17]. Jacob is overleden op 4-12-1934 in Amsterdam, 80 jaar oud.

Notitie bij Jacob: *Jacob is in Friesland (Anjum) opgeleid voor timmerman en werd vrijgesteld van de Nationale Militie. In mei 1883 ging hij werken bij de Amsterdamse politie. Zijn loopbaan bij de Amsterdamse politie: 1-5-1883: voor 6 maanden toegetreden tot de politie, 1-11-1883: benoemd tot agent van politie 2e klasse, 1-1-1888: benoemd tot agent van politie 1e klasse, 16-4-1892: hoofdagent van politie, 24-5-1896: brigadier van politie 3e klasse, 1-1-1899: brigadier van politie 2e klasse, 13-1-1906: brigadier van politie 1e klasse, op 1 mei 1908 ontving hij fl. 25,= voor 25 jaar dienst, 1-5-1912: brigadier van politie, 23-11-1912: majoor van politie. Op 16 augustus 1914 werd hij eervol ontslagen. Bijzonderheden: In de nacht van 15 op 16 februari 1890 werd hij in de rechterduim en -vinger gebeten en mishandeld door een 6-tal luidruchtige burgers die hij tot stilte aanmaande. Op 19 februari 1899 is hem een herinneringsdraagmedaille kroningsfeesten toegekend.*

BRIEF VAN JACOB

Op heden den Acht en twintigsten Mei 1933 schrijf ik Jacob Werksma, krank van lichaam doch gezond van geest, in het volle bezit van mijn verstandelijke vermogens, en van mijn wil mijn financieele aangelegendheden, alsmede mijn overgebleven roerende goederen als:

Een ledekant waarin veren bed met toebehoren
Een enkel veren bed met peul
Een masief ronde tafel
Een oude kast met verschillende boeken en een broodtrommel waarin porseleinen servies verders wat flessen emaille, etc.
Een oude Heerenrijwiel nog behoorlijk bruikbaar
Een kist met kleedingstukken
Verschillende timmermansgereedschappen
Een oude linnenkast
Een pinant Kastje waarin van alles te vinden is
Een regelateur Klok
Een schoorsteenmantel Klokstel met 2 fasen als geschenk van mijn dochter Eke op ons vijftig jarig huwelijk
Twee schilderijen als geschenk van mijn schoonzoon Frans en Alberta op ons vijftigjarig huwelijk
6 Japansche kopjes en schotels
Een spiegel
Een statenbijbel op standaard
Twee schilderijen voorstellende de poppenkast
2 gouden oorbellen – een gouden broche – een gouden (????) met bloedkoralen – een gouden Heerenring en een gouden horloge en double ketting, welk horloge ik voor jaren terug heb toegezegd als cadau aan Jakob Haantjes.

Een spaarbankboekje van de stad Amsterdam waarop heden ruim drie honderd en zes en negentig gulden door mij is gedeponeerd en waarvan de rente nog bijgeschreven moet worden
Voor een honderd vijftig gulden ingeschreven bij overlijden
Welke som, na overlijden eerlijk onder elkaar verdeeld zal worden onder mijn kleinkinderen en dochter en hoop verders dat mijn wensch geeerbiedigd worde opdat geen der kleinkinderen en schoonzoon met dochter een blaam op mij zullen werpen dat ik hun slecht heb behandeld.
Gedaan en geteekend op den 28e mei 1933
J. Werksma
Op achterkant brief:
De ondergeteekende verklaard hiermede dat de vermelde goederen door ons eerlijk gedeeld zijn.
Jacob Haantjes
Uit aller naam
Beroep:
timmerman; politie-agent; brigadier van politie
Jacob trouwde, 23 jaar oud, op 19-05-1877 in Weidum (Baarderadeel) [bron: aktenr. 27] met **Albertje Rinses LOOIJENGA**, 27 jaar oud. Albertje is geboren op 4-9-1849 om 18:00 in Weidum (Baarderadeel), dochter van Rinze Jitzes LOOIJENGA en Eeke Walles HETTEMA. Van de geboorte is aangifte gedaan op 6-9-1849 [bron: aktenr. 122]. Albertje is overleden op 3-9-1929 in Amsterdam, 79 jaar oud.
Beroep: naaister
Kinderen van Jacob en Albertje:
1 Eke Jacobs WERKSMA, geboren op 7-3-1878 om 03:00 in Weidum (Baarderadeel). Volgt 1.2.2.2.1.
2 Sytske Jacobs WERKSMA, geboren op 14-4-1879 om 02:00 in Weidum (Baarderadeel). Van de geboorte is aangifte gedaan op 15-4-1879 [bron: aktenr. 49]. Bij de aangifte van de geboorte van Sytske waren de volgende getuigen aanwezig: Folkert Gerbrens RINSMA (geb. 1821) en Petrus Johannes WEYER (geb. 1824). Sytske is overleden op 2-10-1884 in Amsterdam, 5 jaar oud.
3 Lieuwe WERKSMA, geboren op 6-10-1880 in Amsterdam. Lieuwe is overleden op 26-10-1884 in Amsterdam, 4 jaar oud.
4 Rinze WERKSMA, geboren op 13-11-1881 in Amsterdam. Rinze is overleden.
5 Rense WERKSMA, geboren op 26-11-1882 in Amsterdam. Rense is overleden op 28-9-1884 in Amsterdam, 1 jaar oud.
6 Alberta (Berta) WERKSMA, geboren op 15-11-1883 in Amsterdam. Volgt 1.2.2.2.2.
7 Sietske WERKSMA, geboren op 7-1-1885 in Amsterdam. Sietske is overleden op 8-1-1885 in Amsterdam, 1 dag oud.

8 Sietske WERKSMA, geboren op 7-1-1886 in Amsterdam. Sietske is overleden op 14-1-1886 in Amsterdam, 7 dagen oud.
9 Lieuwe Jacobs WERKSMA, geboren op 20-7-1887 in Amsterdam. Lieuwe is overleden op 26-2-1907 om 18:30 in Amsterdam, 19 jaar oud [bron: akte 4 45v]. Van het overlijden is aangifte gedaan op 28-2-1907.

1.2.2.2.1 Eke Jacobs WERKSMA is geboren op 7-3-1878 om 03:00 in Weidum (Baarderadeel), dochter van Jacob Lieuwes WERKSMA en Albertje Rinses LOOIJENGA. Van de geboorte is aangifte gedaan op 703-1878 [bron: akte nr. 39]. Bij de aangifte van de geboorte van Eke waren de volgende getuigen aanwezig: Petrus Johannes WEYER (geb. 1824) en Jelle Sjoerd SPIJKSTRA (geb. 1851). Eke is overleden op 23-7-1928 om 14:00 in Amsterdam, 50 jaar oud.
Eke trouwde, 24 jaar oud, op 13-8-1902 in Amsterdam [bron: aktenr. reg.28; fol.32v] met **Jan Elias HAANTJES**, 25 jaar oud. Bij het burgerlijk huwelijk van Jan en Eke waren de volgende getuigen aanwezig: Willem Hendrik HAANTJES (1835-1925), Albertje Rinses LOOIJENGA (1849-1929) en Jacob Lieuwes WERKSMA (1854-1934). Jan is geboren op 18-8-1876 in Amsterdam, zoon van Willem Hendrik HAANTJES en Barendina WELZENBAGH. Van de geboorte is aangifte gedaan op 19-8-1876. Jan is overleden op 4-5-1956 in Amsterdam, 79 jaar oud. Hij is begraven te Amsterdam.
Adressen:
Vanaf 1876: Zandhoek 8, Amsterdam
vanaf 1902: Rustenburgerstraat 18, Amsterdam
vanaf 1918: De Wittenstraat 107, Amsterdam
vanaf 1919: De Wittenstraat 63, Amsterdam
Beroep:
fabrieksarbeider, timmerman, pakkistenmaker
Kinderen van Eke en Jan:
1 Jacob Jan (Jaap) HAANTJES, geboren op 6-2-1906 in Amsterdam.
2 Alberta Barendina (Bep) HAANTJES, geb. 9-6-1908 in Amsterdam.
3 Alida Wilhelmina (Alie) HAANTJES, geb. 3-9-1910 in Amsterdam.
4 Jan Elias HAANTJES, geboren op 24-12-1912 in Amsterdam.
5 Franciscus Leonardus(Frans) HAANTJES,geb.20-4-1915 A'dam.

1.2.2.2.2 Alberta (Berta) WERKSMA is geboren op 15-11-1883 in Amsterdam, dochter van Jacob Lieuwes WERKSMA en Albertje Rinses LOOIJENGA. Alberta is overleden op 29-9-1967 in Amsterdam, 83 jaar oud. Zij is begraven op 4-10-1967 te Amsterdam [bron: De Nieuwe Oosterbegraafplaats].
Alberta trouwde, 27 jaar oud, op 23-8-1911 in Amsterdam [bron: aktenr. reg.5F;fol.5] met **Franciscus Leonardus (Frans) HAANTJES**, 30 jaar

oud. Bij het burgerlijk huwelijk van Franciscus en Alberta waren de volgende getuigen aanwezig: Carel Hendrik KEMMER (1867-1937), Willem Hendrik HAANTJES (1869-1954), Bernardus KRIJNEN (1874-1946) en Jan Elias HAANTJES (1876-1956). Franciscus is geboren op 6-7-1881 in Amsterdam, zoon van Willem Hendrik HAANTJES en Barendina WELZENBAGH. Hij is gedoopt op 31-7-1881 in Amsterdam.
Notitie bij de geboorte van Franciscus: *Gedoopt in de Oosterkerk*
Franciscus is overleden op 22-1-1974 in Amsterdam, 92 jaar oud. Hij is begraven 25-1-1974 te Amsterdam [bron: De Nieuwe Oosterbegraafplaats].
Adres:
vanaf 1918: De Wittenstraat 110
Beroep: fabrieksarbeider
Kinderen van Alberta en Franciscus:
1 Alberta Barendina (Bep) HAANTJES, geb. 24-12-1911 Amsterdam.
2 Franciscus Leonardus (Frans) HAANTJES, geb. 24-11-1912 A'dam.
3 Jacoba Cornelia (Coos) HAANTJES, geb. op 19-3-1916 Amsterdam.
4 Barendina (Dien) HAANTJES, geb. 17-3-1918 in Amsterdam.
5 Neeltje (Nel) HAANTJES, geboren op 17-7-1921 in Amsterdam.

1.2.3 Jaroen Jacobs WERKSMA is geboren op 8-2-1829 in Anjum, zoon van Jacob Johannes WERKSMA en Tyttje (Tietje) Lieuwes BANTSTRA (Bandsma). Van de geboorte is aangifte gedaan op 9-2-1829 [bron: aktenr. 29]. Jaroen is overleden op 18-5-1914 in Anjum, 85 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 20-5-1914 [bron: aktenr. 41].
Jaroen trouwde, 28 jaar oud, op 5-5-1857 in Anjum [bron: aktenr. 14] met **Gertje Alles VISSER**, 29 jaar oud.
Gertje is geboren op 8-10-1827 in Anjum, dochter van Alle Lolkes VISSER en Baukje Poppes de VRIES. Van de geboorte is aangifte gedaan op 11-10-1827. Gertje is overleden op 19-8-1912 in Anjum, 84 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 20-8-1912 [bron: aktenr. 87].
Kinderen van Jaroen en Gertje:
1 Baukje WERKSMA, geboren op 28-10-1857 in Oostdongeradeel. Van de geboorte is aangifte gedaan op 29-10-1857 [bron: aktenr. 107]. Baukje is overleden op 9-4-1875 in Oostdongeradeel, 17 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 9-4-1875 [bron: aktenr. 19].
2 Jacob WERKSMA, geboren op 11-7-1860 in Oostdongeradeel. Volgt 1.2.3.1.
3 Alle WERKSMA, geboren op 14-8-1864 in Oostdongeradeel. Alle is overleden op 4-5-1865 in Oostdongeradeel, 8 maanden oud.

1.2.3.1 Jacob WERKSMA is geboren op 11-7-1860 in Oostdongeradeel, zoon van Jaroen Jacobs WERKSMA en Gertje Alles VISSER. Van de

geboorte is aangifte gedaan op 12-7-1860 [bron: aktenr. 32]. Jacob is overleden op 9-12-1940 in Oostdongeradeel, 80 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 10-12-1940 [bron: aktenr. 74].
Notitie bij Jacob: *1890 Metslawier, notaris J. Feenstra; inv. nr. 104081 repertoire nr. 3144 d.d. 20 september 1890. Verkoping; betreft de verkoop van een huis en greidland te Anjum, koopsom Fl. 1653 - Hendrik van der Veen te Metslawier, verkoper- Willem Gerbens Douma te Anjum, verkoper- Wytze Jans van der Herberg te Anjum, koper- Jacob Werksma te Anjum, koper. 1918 Anjum, notaris Foeke Aleva. Obligatie- Jacob Werksma te Oostmahorn, schuldenaar. Bron: Toegangsnr. : 26 Inventarisnr.: 3076 Repertoirenr.: 1295 d.d. 12 november 1918*
Jacob trouwde, 23 jaar oud, op 26-6-1884 in Oostdongeradeel [bron: aktenr. 40] met **Aaltje WAGENAAR**, 20 jaar oud.
Aaltje is geboren op 21-1-1864 in Oostdongeradeel, dochter van Anne Klazes WAGENAAR en Sjoukje Botes KATSMA. Aaltje is overleden op 16-11-1940 in Zuidlaren, 76 jaar oud. Van het overlijden is aangifte gedaan op 18-11-1940 [bron: aktenr. 96].
Notitie bij Aaltje: *1915 Anjum, notaris F. Aleva. Inv. nr. 003072 repertoire nr. 915 d.d. 9 november 1915. Testament- Aaltje Wagenaar te Oostmahorm, gehuwd met Jacob Werksma*
Jacob en Aaltje bleven kinderloos.

*Mijn oma, Eke Werksma, is in de 19de eeuw met haar ouders van Weidum naar Amsterdam verhuisd. Haar vader, Jacob Lieuwes Werksma, werd geboren in Anjum. Door mijn genealogisch onderzoek kwam ik erachter dat de familienaam "Werksma" eigenlijk Stoelman(s) was. Johannes Arnoldus Stoelman, soldaat in Dokkum, trouwde daar, kreeg drie kinderen, overleed en zijn vrouw nam in 1811 de naam "Werker" aan. Misschien is door verbastering de naam Werker veranderd in Werksma.
Omdat dit alles zich afspeelde in Noordoost-Friesland en ik, via het internet, wel eens op uw website kom, stuur ik u een parenteel van Johannes Arnoldus Stoelman. U bent vrij dit te publiceren, misschien hebben anderen iets aan deze gegevens of krijg ik aanvullende gegevens.

RECTIFICATIE

In het nummer van maart 2011, is op pagina 37 een vergissing geslopen, die ik graag zou willen zien hersteld. De heer Walda noemt mij in zijn artikel over de gedenksteen in de kerk van Niawier, voorzitter van het Genealogysk Wurkferban. Toen dhr Walda mijn advies vroeg was ik voorzitter van de eveneens aan de Fryske Akademy geligneerde Fryske Rie foar Heraldyk.
Ik ben nimmer voorzitter van het Genealogysk Wurkferban geweest. Daarom graag een correctie tbv de juiste geschiedschrijving, P.F. Visser.

DE FAMILIE HARTMANS IN DE DONGERADELEN (2)*

Pieter Hartmans ([redacted]

Met het huwelijk van Dirk Hartmans (1755-1798) en Adriaantje Kornelis Heeringa (1759-1796) in 1779 vestigde de familie Hartmans zich op *Ytsma* onder Wierum (kad. Nes A336).[1] Dirk kwam in 1798 te overlijden en de weeskinderen verhuisden daarna naar nabijgelegen *Hania* (kad. Nes B10). Oudste zoon Hartman Dirks Hartmans (1780-1858) vestigde zich vervolgens op *De nieuwe Hocht* (kad. Nes B49) tussen Wierum en Nes. Volgen we nu dochter Hiske Dirks Hartmans.

Hartman Jorrits Hartmans (7 jan. 1785 te Blija - 10 dec. 1837 te Wierum), zv. Jorrit Hartmans en Maaike Reinders Dijkstra X 25 mei 1813 te Nes/ Westdongeradeel Hiske Dirks Hartmans (18 feb. 1786 te Wierum - 12 mei 1863 te Wierum), dv. Dirk Hartmans en Adriaantje Kornelis Heeringa. UIT DIT HUWELIJK:
1. Jorrit Hartmans Hartmans (22 jul. 1815 te Wierum - 9 okt. 1870 te Wierum). Ongehuwd.
2. Dirk Hartmans Hartmans (25 apr. 1818 te Wierum - 11 mei 1818 te Wierum). Oud: 17 dagen.
3. Dirk Hartmans Hartmans (13 mei 1819 te Wierum - 13 mei 1819 te Wierum). Oud: 4 uren.
4. Adriaantje Hartmans Hartmans (27 jul. 1820 te Wierum - 24 aug. 1820 te Wierum). Oud: 1 maand.
5. Dirk Hartmans Hartmans (4 mrt. 1822 te Wierum - 18 nov. 1822 te Wierum). Oud: 9 maanden.
6. Dirk Hartmans Hartmans (4 mrt. 1825 te Wierum - 30 mrt. 1825 te Wierum). Oud: 25 dagen.
7. Adriaantje Hartmans Hartmans (10 sep. 1829 te Wierum - 27 aug. 1834 te Wierum). Oud: 5 jaar.

Hiske had haar beide ouders al op 12-jarige leeftijd verloren. Zij bleef daarna met haar broers en zusters op *Hania*, en kwam onder curatele van haar omen Melis Klazes Wynia en Jorrit Hartmans. In 1813 trouwde zij met haar neef Hartman Jorrits Hartmans. Hartman was geboren en getogen op *Vaardeburen* onder Blija (kad. Blija B174, thans Farebuorren 23). De echtelieden waren opgegroeid tijdens de Franse bezetting. De republiek werd in die tijd beheerst door interne verdeeldheid die zich gemanifesteerd had in twee politieke groeperingen. De *Orangisten* (prinsgezinden) die stadhouder Willem V meer macht wilden geven, en de *Patriotten*

(Fransgezinden) die onder invloed van de Franse ideeën van de Verlichting een meer democratisch regeringssysteem wilden. Welgestelde boeren (die kans zagen om meer macht naar zich toe te trekken) stonden vaak aan de kant van de Patriotten en "minder welgestelden" over het algemeen aan de kant van de Orangisten. Zo had het idealistische verschil van mening ook een maatschappelijke dimensie gekregen.

Het stel zal zich bij huwelijk op *Hania* gevestigd hebben. Hiske's jongere broers Kornelis en Dirk (respectievelijk 22 en 18 jaar) woonden bij hen in. De bezetting zou nog slechts een half jaar aanhouden, maar kennelijk stonden Hiske en Hartman binnen die tijd al bekend vanwege Patriottische sympathieën. Na het vertrek van de Fransen in nov. 1813 werden zij het slachtoffer van vergeldingsacties. Een groep jongelui uit Wierum haalde Hartman, Kornelis en Dirk van *Hania* en bracht hen naar de kerktoren waar zij gedwongen werden om de klok te luiden (ter viering van het vertrek van de Fransen). Ook andere Patriotten werden bedreigd en hun boerderijen werden vernield.(2) Hartman deed in 1814 met andere gedupeerden vergeefs beklag bij de gouverneur van Friesland. Uit een brief namens de burgemeester en gemeenteraad van Nes blijkt dat bij *Hania* alle glazen waren ingeslagen: "*...waarvan Jans Freerk te Wierum de aanvoerder was die ook binnen de huizinge alle geweld heeft uitgeoefend, de jonge vrouw zig zwanger bevindende en in een kamer zijn gevlugt heeft hij met moord en dood bedreigd, maar heeft de deur gelukkig niet open kunnen krijgen en zij gelukkig dat gevaar is ontkomen*".(3) Genoemde Freerk Jans had per 1794-1798 nog het huis RC87 te Wierum gehuurd van Dirk Hartmans (vader van Hiske).

Voorhuis van voormalig *Hania* (kad. Nes B10, thans Pastorijestrjitte 5).
Foto: Pieter Hartmans, 2008.

Per 1823 was *Hania* nog in gezamenlijk eigendom bij Hiske en haar broer Dirk Dirks Hartmans. Dirk heeft zijn eigendomsdeel in 1836 aan Hiske en Hartman verkocht, waarmee zij het volle eigendom kregen. Het noodlot wilde dat Hiske en Hartman vrijwel al hun kinderen op jonge leeftijd verloren. Alleen hun eerste zoon Jorrit haalde de volwassen leeftijd. De directe omgeving zal dit ongetwijfeld geweten hebben aan de naaste verwantschap van Hiske en Hartman.

In 1822 en 1823 was Hartman "*zetter der Belastingen*" in het district Nes. In 1829 kochten Hartman en Hiske enkele percelen (waaronder het huis) van *De Hogt* onder Wierum (ook: "*De Hocht*", kad. Nes B95, afgebroken, thans bouwperceel tussen Wierum en Nes). Zij kochten het van de erven Bauke Douwes Hogstra: "*...Eene kostelijke welgelegene Zathe en Landen, met Huizinghe, Schuur en Hornleger, de Hogt genaamd, staande en gelegen onder Wierum, groot 25 bunders, zoo Bouw- als Greidland*". Bauke Douwes had de plaats in 1790 bij stukken gekocht van mr. J. van Slooten. De familie had zich daarna vernoemd naar het verkregen bezit.

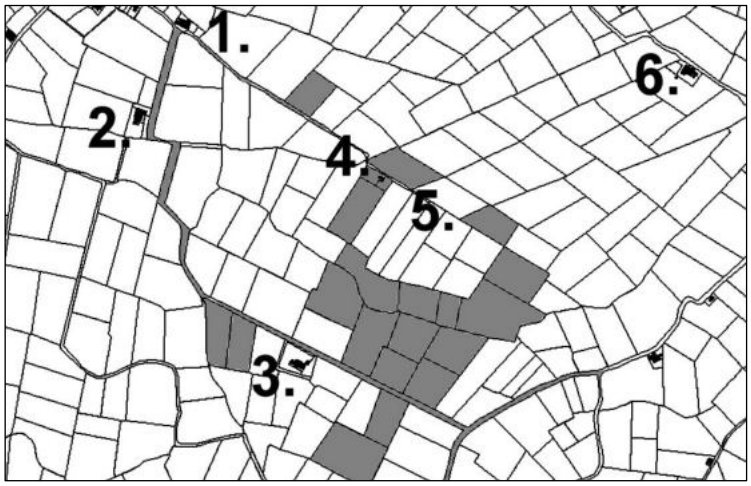

Landen van *De Hogt* per 1829. 1: *Hania* (kad. Nes B10), 2: *Ytsma* (kad. Nes A336), 3: In de Velde (kad. Nes A390), 4: *De Hogt* (kad. Nes B20, B62, B64, B66, B83, B85, B93-B95, B117-B123, A385, A386, A397, A399), 5. *De Kleine Hogt* (vermoedelijk kad. Nes B90) en 6: *De nieuwe Hocht* (kad. Nes B49).

Met de verkoop van 1829 is de plaats destijds uiteengevallen. In het verlengde van de huidige Pastorijestrjitte richting *De* (voormalige) *Hogt*

liep in deze tijd een weg, op de tamelijk onbetrouwbare Topografische militaire kaart 1830-1850 aangeduid met "*Hogtsweg"* (niet te verwarren met de huidige Hochtswei). In de akte van 1829 wordt verwezen naar de "*...Kleine Hogt*" en de "*...reed naar de Kleine Hogt*". Deze "*reed*" moet gezien de omschrijving van naastliggers het verlengde van de toenmalige *Hogtsweg* geweest zijn. Het plaatsje *De kleine Hogt* zal dus ongeveer op kad. Nes B90 gestaan hebben. Het zal kort daarna afgebroken zijn, want op de Kadastrale minuutplan van 1832 stond het al niet meer aangegeven. De landen van *De kleine Hogt* lijken nog herkenbaar als uitsparing in de landen van *De Hogt*. Hiske en Hartman verhuurden het huis van *De Hogt* later als arbeiderswoning. De landen van *De Hogt* werden ondergebracht bij *Hania*. Per 1832 was het huis nog in eigendom bij Kornelis Dirks Hartmans (jongere broer van Hiske) die het onderhands gekocht zal hebben.

Hartman was destijds verhuisd vanuit zijn geboorteplaats Blija naar Wierum. Er zijn aanwijzingen dat er daarna competitie of onmin was tussen Hartman enerzijds en zijn naaste familie te Blija anderzijds (ongebruikelijke getuigen en onverwachte testamentaire bepalingen). Hartman heeft (evenals zijn zuster Hiske) lange tijd getekend met "*Hatmans*", wellicht ter onderscheid van zijn neven en nichten te Blija. Hartman en Hiske zijn beide op *Hania* overleden. Tekst overlijdensbericht voor Hiske (door zoon Jorrit): "*...Na een langdurig zukkelen overleed heden avond zacht en kalm mijne geliefde Moeder Hiske Dirks Hartmans, Wed. H.J. Hartmans, in den ouderdom van ruim 77 jaar. Hoewel dankbaar voor zulk een langdurig bezit eener trouwe Moeder, wier eenig overgebleven zoon ik was, valt zulk scheiden moeijelijk. Wierum, den 12 Mei 1863. J.H. Hartmans*". Na het overlijden van Hartman bleef er kennelijk wrijving bestaan. In 1857 stond er in het testament van tante Geertje Jorrits Hartmans (1792-1857) en haar echtgenoot Jacob Upts Dijkstra van Blija een separate aantekening waarmee zij zoon Jorrit Hartmans Hartmans van Wierum expliciet uitsloten van hun nalatenschap. Deze Jorrit Hartmans Hartmans bleef op *Hania*. Op latere leeftijd was hij kerkvoogd van Wierum. In de jaren 1860 hield hij een volmacht in het bestuur van de Contributie Zeedijken Westdongeradeel. Jorrit bleef ongehuwd. In juni 1870 liet hij testament maken en drie maand later kwam hij door verdrinking om het leven, volgens akte: "*...des voormiddags ten tien ure, in een sloot onder het dorp Wierum*".
Jorrit Hartmans Hartmans had bij testament zijn neef Dirk Dirks Hartmans (1822-1888) boer op *Ocke* onder Hantum tot enige en algemene erfgenaam benoemd. Overigens onder de bepaling dat deze legaten zou uitkeren aan verscheidene familieleden. Dirk Dirks Hartmans kreeg hier-

door het eigendom in *Hania*. Hij verhuurde de plaats later aan zijn zoon Ids Dirks Hartmans (1854-1905) die er tot ten minste 1887 zou blijven.

Landen van *Hania* per 1887. 1: *Hania* (kad. Nes B3-B6, B8-B19, B64, B65, B86-B90, B92, B94-B101 en A322 (huis), 2: *Ytsma* (kad. Nes A336), 3: *De* (voormalige) *Hogt* (kad. Nes B95).

In 1887 heeft Dirk Dirks Hartmans de plaats verkocht. De plaats viel daarna uiteen en het huis kwam in eigendom bij zijn zoon Pope Dirks Hartmans (1856-1913) van Hantum. Pope verhuurde het huis tot okt. 1889 nog aan: Taetske Schregardus, Tjeerd Hettes de Jong en Jan Gardenier. Kort daarna zal Pope Dirks Hartmans (met mede-eigenaar Frederik Reinier Suringar te Leiden) het huis hebben verkocht aan de gereformeerde gemeente van Nes/Wierum, die er rond 1890 een pastorie in vestigde. Het bedrijfs-gedeelte van de boerderij zal rond die tijd afgebroken zijn.(4) In de 20e eeuw kreeg het pand een woonbestemming en werd daarna aangeduid als *herenhuis*. In het pand is thans een fysiotherapiepraktijk gevestigd. Volgen we nu Kornelis Dirks Hartmans.

Kornelis Dirks Hartmans (23 okt. 1790 te Wierum - 15 jul. 1867 te Wierum), zv. Dirk Hartmans en Adriaantje Kornelis Heeringa X 6 aug. 1815 te Nes/ Westdongeradeel met Lolkje Fredriks Schregardus (20 feb. 1791 te Wierum - 25 jan. 1845 te Wierum), dv. Frederik Hendriks Schregardus en Taetske Jans Hettema. UIT DIT HUWELIJK:
1. Adriaantje Kornelis Hartmans (17 mrt. 1817 te Wierum - 1880 te Leavenworth, Kansas/ USA), tr. 27 mei 1841 met Renze Worp van Peyma

(30 mrt. 1820 te Ternaard - 1900 te Leavenworth, Kansas/ USA, zv. Worp van Peyma en Sijke Rinzes Posthumus). In 1849 met ouders Van Peyma geëmigreerd naar Lancaster, New York/ USA. Landbouwer onder Kansas city.
2. Trijntje Kornelis Hartmans (14 jul. 1820 te Wierum - 16 dec. 1875 te Oudebildtzijl), tr. 26 mei 1842 te Ternaard met Hessel Watzes Bierma (2 feb. 1818 te Holwerd - 18 jan. 1880 te Oudebildtzijl, zv. Watze Hessels Bierma en Trijntje Goffes de Boer). Boer onder Oudebildtzijl/ Vrouwenparochie.
3. Geertje Kornelis Hartmans (3 sep. 1824 te Wierum - 24 feb. 1860 te Nes), tr. 6 jul. 1848 met Johannes Montes Bonga (18 feb. 1822 te Westdongeradeel - 2 okt. 1871 te Nes, zv. Monte Johannes Bonga en Trijntje Tjepkes Heeringa). Boer onder Nes.
4. Taetske Kornelis Hartmans (2 dec. 1827 te Wierum - 1 dec. 1869 te Oosternijkerk), tr. 18 mei 1849 met Harmen Geerts Douma (23 jan. 1825 te Nes - 8 dec. 1862 te Nes, zv. Geert Jacobs Douma en Tjamke Harmens Rijpersma). Boer onder Nes.
5. Hiske Kornelis Hartmans (13 apr. 1831 te Wierum - 14 aug. 1833 te Wierum). Oud 2 jaar.
6. Dirk Kornelis Hartmans (13 apr. 1831 te Wierum - 24 apr. 1831 te Wierum). Oud 11 dagen.

Kornelis had zijn ouders al op 8-jarige leeftijd verloren. Hij bleef met zijn jongere broer Dirk Dirks Hartmans bij zijn zuster Hiske Dirks Hartmans en echtgenoot Hartman Jorrits Hartmans op *Hania* te Wierum. Na het vertrek van de Fransen in nov. 1813 waren zij het slachtoffer geweest van vergeldingsacties vanwege Patriottische sympathieën. Lolkje kwam uit een gezin van tien kinderen. De ouders van Lolkje hadden een bakkersbedrijf in Wierum gehouden (kad. Nes A273, afgebroken, thans ongeveer Muntsjestege 2-4).

De echtelieden vestigden zich op *Ytsma* onder Wierum. Per 1832 hadden zij eigendom in 22 percelen onder Wierum en Nes, waaronder: *Ytsma*, een huis in Wierum (kad. Nes A262, afgebroken, thans dorpshuis aan de Mr. Sinnemastrjitte 3) en het huis van *De Hogt* onder Wierum. Kornelis en Lolkje verhuurden dit huis als arbeiderswoning en hebben het later van de hand gedaan. Kornelis had ook nog eigendom in de *Kooiplaats* onder Ee gehad (kad. Ee C608, afgebroken, thans Hoitensreed 3). Hij had deze plaats in 1827 samen met zijn oudere broer Hartman gekocht en in 1841 weer verkocht. Later had Kornelis eveneens nog eigendom in een dijkhuisje aan de weg van Wierum naar Ternaard (op "*Zevenhuizen*", kad. Nes A199, afgebroken, thans greideperceel aan de dijk).

Landen van *Ytsma* per 1839. 1: *Hania* (kad. Nes B10), 2: *Ytsma* (kad. Nes A172, A178, A186-A188, A198, A262 (huis), A325, A326, A328, A332-A338, A356, A394-A396, A340, A342, B102-B109, B115).

Lolkje is in 1845 op *Ytsma* overleden. In 1858 liet Kornelis zijn testament uitbreiden met levenslang legaat aan huishoudster Grietje Lupkes van der Meulen (1819-1896) en levenslang vruchtgebruik van een woning voor arbeider Jelle Sybrens Grasma (1805-1873). Kornelis was in vergelijking met zijn broers een beetje een "vreemde eend". Hij verhuurde veel landen en zal dus wel een renteniersbestaan hebben geleid. Hij heeft ook vrij snel afstand gedaan van landen (wellicht voor de aankoop van *Ytsma*) en had daardoor aanzienlijk minder onroerende bezittingen dan zijn broers. Van hem is ook niet bekend of hij bestuurlijke functies van aanzien heeft bekleed. In 1863 heeft hij zich actief ingezet voor geldinzameling voor nabestaanden van de vissersramp. Daarnaast heeft hij veel leningen verstrekt aan inwoners van Wierum. Hij liet verder legaat en vruchtgebruik aan zijn personeel. Het lijkt er op dat Kornelis, in tegenstelling tot zijn broers, minder gericht was op eigendom of sociale status, en dat hij gekozen had voor ondersteuning van zijn omgeving en gezin. Kornelis is op *Ytsma* overleden. De inventaris meldt een twintigtal leningen aan inwoners van Wierum (waaronder verscheidene schippers), aan dochter Adriaantje en zelfs aan Doederus de Vries, burgemeester van Dokkum. Dochter Adriaantje en echtgenoot Rense Worp van Peyma waren in 1849 met de Van Peyma's geëmigreerd naar de USA. Het echtpaar had in 1855 en 1867 voor *f*. 20.000,- van vader Kornelis geleend. In 1868 gingen de erven over

tot scheiding. De totale nalatenschap bedroeg meer dan *f*. 120.000,-. Uit het huwelijk waren geen zonen geboren, waardoor deze Hartmans-lijn tot een einde kwam. Dit veroorzaakte een enorme uitstroom van kapitaal naar andere families (i.c. Van Peyma in de USA, Bierma, Bonga en Douma).

Ytsma kwam aan bij dochter Taetske Kornelis Hartmans (1827-1869) dan weduwe van Harmen Geerts Douma en woonachtig te Oosternijkerk. Zij kwam een jaar later te overlijden. Na scheiding in 1874 kwam de plaats aan bij haar dochter Tjamke Harmens Douma (1853-1906). Deze Tjamke trouwde in 1876 met Folkert Eesges Botma, per 1903: "*Chef de cultuur bij de Nederlandsche Beetwortelsuikerfabriek te Groningen*". Na het overlijden van Tjamke kwam *Ytsma* aan bij haar zoon Eesge Folkerts Botma (1877-1953), handelaar te Groningen, later direkteur van de Agrarische Unie. In 1909 deed hij in delen afstand van *Ytsma* en viel de plaats uiteen. Het huis kwam daarna in handen van Pieter Jans Westra, gardenier te Holwerd. Gebruikers waren de broers Jacob (1861-1948) en Jan Tjerks Duinstra (1863-1939). In de jaren daarna raakte de boerderij in verval. De schuur is rond 1935 wegens instortingsgevaar afgebroken.

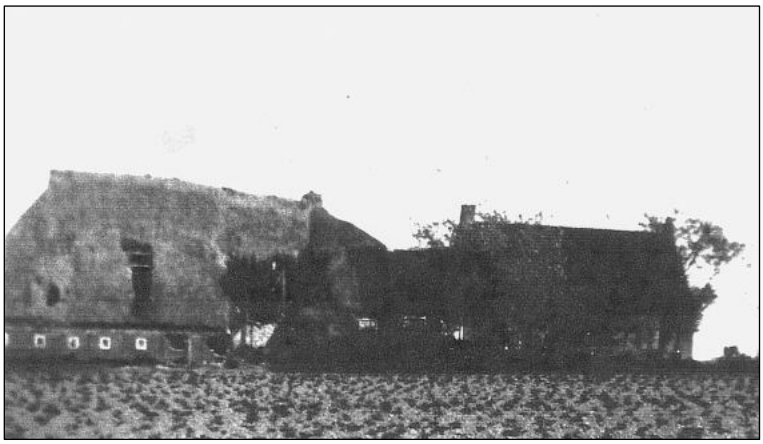

Voormalig *Ytsma* (kad. Nes A336) vanaf de Ternaarderweg. Uit de foto blijkt de vervallen staat van de schuur. Bron: archief Foppe Duinstra, 2008.

Het huis werd daarna nog in twee delen als woning gebruikt door Sybe van der Zee en Trijntje Dijkstra-Vogel. In 1955 tenslotte is ook het woongedeelte afgebroken.(5) Foppe Duinstra heeft nog persoonlijke herinneringen aan het huis: "*...Ik heb zolang ik in Wierum gewoond heb (1933-1954) nooit van een Inia (of Ytsma) pleats gehoord. Wel hoorde*

ik van een oude vrouw uit het dorp de naam Knilles Durks pleats (naar Kornelis Dirks Hartmans). Wij noemden het oude voorhuis wat er toen nog stond Âld pleats omdat mijn vader dit altijd zo noemde. Hij had hier als kleine jongen van 2 tot 7 jaar gewoond, omdat mijn grootvader Jacob Duinstra hier toen boerde samen met zijn broer Jan Duinstra. Van 1933 tot 1936 hebben mijn ouders hier gewoond... Ik heb prachtige jeugd-herinneringen aan dit huis, omdat een oudtante daar in het voorhuis woonde tot 1945. Ik ben daar wekelijks bij haar binnen geweest. Mijn fantasie en creativiteit is geheel verbonden met de prachtige oude voorkamer met de estrikken vloer".(5)

Myn earste himel
Foppe Duinstra, 1993.

Hoasfuotling kom ik har oer it mad
of hat sy my al heard?
'k Bliuw stean yn'e iepening fan 'e doar
en laitsje wat,
"muoie", mear siz ik net.
Sy hat wat fan in leaflike goadinne,
sa't sy der sit, sa bliid en goed,
sa fan in oare wrâld,
mei in waas fan hilligens om har hinne.
Sy brekt de ban, myn namme is bliid har groet.

Wat hoeden kom ik no yn har heech hillichdom.
In hôfdo koert en ryk en rom,
is grien en read, de stiennen estrik-flier.
De rêst fan it kammenet hat alles om har hinne
stil betsjoend mei gouden aureoalen
fan de lette middeisinne.
It tsjilpen fan mosken bûtendoar
is leaflik majeur, ferheven en swiet.
Bûnte katten, slûmjend op'e grûn
bin rêsten yn it dynjen fan toanen, in liet,
in wâljen en rûzjen fan wyn yn'e reiden
foarhûs yn'e sleat.
Lûder en lûder,
it sjongt yn dit iensum âld hûs:
sanctus, sanctus...

Myn stoel stiet klear,
ik sit der sa fernoege, as ik de tee omrear.
Dan bûg ik my oer it wurk, in "Fryske Groun"
en haw dêr sa myn slinger fûn
as ik in hikke snij mei buordpapieren kij
en bliid fan har in priizjend knikken krij.
Wat fiel ik my mei har ferbûn
yn hiel myn wrâld fan fantasij.

Har geast is no noch om my hinne,
sels is sy yn it heechste hillichdom,
sy wachtet dêr, lykas foarhinne
omdat ik ienris kom.

Volgende keer: Dirk Dirks Hartmans en Ytje Popes Wynia op *Berghuistra en Donia*. *Wynia* state en de Wynia's van Nes.

*(speciale dank aan: F. Duinstra, G. de Jong en R. Tolsma).

Noten:
1. Kadastrale aanduidingen betreffen de nummering van 1832 (zie ook het *HisGis* op http://www.hisgis.nl).
2. Zie ook: "*Wierum, in âld doarp oan see*" door Foppe Duinstra. De Sneuper dec. 2004 nr. 73 en mrt. 2005 nr. 74.
3. "*Brief van Raad en de Schout der gemeente Nes. 1814*", Provinciaal Bestuurlijk Archief van Friesland, 1813-1924: nr. 6, dossier 11. nr. 5, dossier 8. Transcriptie Anton Musquetier (http://www.altijdstrijdvaardig. nl/).
4. Zie ook: "*Vragen en antwoorden*" door Reinder Tolsma. De Sneuper sept. 1997 nr. 43.
5. Notities en mededelingen van Foppe Duinstra, 2008/ 2010. Zie ook: "*Waar nu in 2010 de schapen van Tjip de Beer grazen*" De Fûke (dorpskrant Wierum), mei 2010.

WEBSITE

Graag zou ik uw aandacht vragen voor: www.zeemansleed.nl , met een link naar, www.spanvis.nl
Zeemansleed wordt een aanvulling op de pagina bij Spanvis, met dezelfde oogmerken. Een "gezicht" geven aan de overleden opvarenden op Nederlandse schepen. Mocht u nog gegevens nodig hebben over schepen, betrokken bij de rampen als te Moddergat en Wierum in uw omgeving, als ik zou kunnen helpen. Altijd bereid. Piet Boltjes

MEINDERSMA'S IN EE

Sake Meindersma ([redacted]

Hoe het begon
Op 23 december 1787 trouwt Eelke Wiggers met Fetje Douwes Vlieg. Eelke is in 1761 Paesens geboren als zoon van mr bakker Wigger Meinderts en Berber Bokkes. Fetje is afkomstig van Oosternijkerk, geboren in 1765 in Oudwoude, als dochter van dominee Douwe Vlieg en Grietje Klazes Sminia.
Eelke is dan mr. bakker in Ee. Eelke is ook boer, sous-maire in Ee, matroos, lid van de Grietraad en 1811 wordt hij maire in Ee. Eelke en Fetje krijgen twee kinderen, Fetze, geboren 8 juni 1791, en Douwe, geboren 18 september 1789.
Op 19 juni 1791 overlijdt Fetje. Snel daarna, op 1 juli 1792, hertrouwt Eelke met Eelkjen Reinders. Eelkjen is sinds 1791 weduwe van Johannes Sytzes, een vermogende boer op Unia Sate in Ee. Eelkje zelf stamt ook uit een vermogende familie. Bij zijn dood laat Johannes Sytzes o.a.137,5 pdm land na. Zijn vrouw bezit ook nog 37 pdm land. Totaal wordt zijn bezit getaxeerd op f 62,213,-. Het hornleger en daarmee het stemrecht van Unia Sate wordt door de eigenaren, de familie Bergsma, pas in 1800 verkocht.
Eelke wordt boer op Unia Sate, de boerderij van zijn tweede vrouw. Bij de boerderij hoort op dat moment 174,5 pdm land.
De broer van Eelke, Douwe Wiggers, wordt ook mr. bakker in Ee. Bij de verdeling van de ouderlijke goederen van Wigger Meinderts en Berber Bokkes, in 1803, krijgt Douwe de bakkerij in Ee. Wellicht zet Douwe de bakkerij van Eelke voort die van zijn vader was gehuurd.
Eelke weet de toch al grote boerderij verder uit te breiden. De boerderij wordt zo groot dat hij in tweeën wordt gesplitst. Eelke laat in 1796 een boerderij bouwen aan de Tibsterwei (nu Tibsterwei no.1-3) en wordt daar zelf boer.
De beide jongens Fetze en Douwe leggen de eerst steen in de gevel van het woongedeelte:

In den Jaare 18 hondert min
Vier laagen Douwe en Fetze
Eelkes Den eersten Steen
Alhier.

De schuur van de boerderij brandt in 1983 af en wordt niet herbouwd.

Unia Sate wordt verhuurd. Eelke gebruikt zelf 218 pdm land. Unia Sate zal kleiner zijn geweest.
De boerderij aan de Tibsterwei was niet stemdragend. Bij de politieke omwenteling in 1795 werd het systeem van stemdragende hornlegers afgeschaft.

In 1815 wordt op de plaats van Unia Sate een nieuwe boerderij gebouwd. De naam wordt wederom Unia Sate, nu bekend aan de Omgong no.7.

Als Eelke in 1821 sterft, erven de beide zonen elk een boerderij met zo'n 30 stukken land, daarnaast f 44.000,- aan contanten en obligaties en lieten f 12.000,- onverdeeld waaronder belangen in vissersschepen in Paesens.

Meindersma's pleats aan de Tibsterwei

Fetze wordt boer aan de Tibsterwei, Douwe op Unia Sate.
In Franse tijd slaagt Eelke er in de helft van het land behorende bij boerderij op Groot Midhuizen, floreen kohier no 11. aan te kopen. Deze boerderij krijgt later de naam Mockema Sate. Deze naam wordt gegeven omdat de boerderij ligt naast de verdwenen stins Mockema en de oorspronkelijk op de plaats van de stins gebouwde boerderij, de oude Mockema sate, is afgebroken. In 1821 slaagt Fetse er in de gehele boerderij in handen te krijgen.

Fetze Eelkes Meindersma
In 1818 trouwt Fetze met Tietje Rijpstra. Ze krijgen 8 kinderen, waarvan er 3 jong overlijden of levenloos ter wereld komen. In 1850 overlijdt Tietje. Fetze hertrouwt in 1851 met Antje Meindertsma. Dochter van Pieter Wiltjes Meindertsma en Janke Siedes.

De vijf kinderen van Fetze en Tietje die opgroeien:
Eelkje, geb. 1819, trouwt in 1841 met Tjalling Jan Alberda,
Teetske, geb. 1823, trouwt in 1847 met Berend Terpstra,
Eelke, geb. 1825, trouwt in 1849 met Trijntje Siedses Sytsma,
Pieter, geb. 1830, trouwt in 1856 met Petronella Idzes Idsinga
Douwe, geb. 1834, trouwt in 1856 met Geertje Idsardi. Geertje overlijdt in 1878. Douwe hertouwt met Ytje Moltmaker, geb.1848, in 1882. Ytje is dienstbode bij Douwe. Naast Ytje wonen er nog 3 dienstbodes en 2 dienstmeiden en 4 knechten op de boerderij. Douwe's 1e vrouw is een dochter van Ids Willems Idsardi en Trijntje Rienks Douma.

Slaagde Fetze er in 1821 in de gehele boerdrij no.11 in zijn bezit te krijgen, in de periode 1821 tot 1841 koopt hij nog 4 boerderijen op Groot Midhuizen. De floreen nrs. 8,10,12 en 37.
Aanvankelijk verdeelt hij het land over 3 boerderijen die hij samen met zijn schoonzonen Tjalling Jan Alberda en Berend Terpstra exploiteert. De nummers 8, 11 en 12. In 1828 is Fetse namelijk zelf van de boerderij aan de Tibsterwei naar nr.11 gekomen.

Eelkje Fetzes Meindersma
1819- 1893

Teetske Fetzes Meindersma
1823- 1890

In 1841 laat Fetze nr. 8 afbreken en herbouwen aan de weg. Deze boerderij is er nog en nu bekend als Humaldawei no.39. Het werd middels een

advertentie in de Leeuwarder Courant aanbesteed. De advertentie vermeldt dat de boerderij op dat moment bewoond wordt door M.W.Menninga. In 1849 wordt nr. 12, de oude Mockema sate afgebroken en niet weer herbouwd.
De boerderij nummer 11 is er nog steeds, nu bekend onder nummer 35 aan de Humaldawei. In 1907 is de huizinge na schade door een windhoos vrijwel geheel opnieuw opgebouwd.
Fetze verlaat de boerderij in 1847. Waarschijnlijk gaat hij terug naar de Tibsterwei. Zijn schoonzoon Berend Terpstra getrouwd met dochter Teetske volgt hem op.
De schoonzoon Tjalling Jan Alberda, getrouwd met dochter Eelkje is sinds 1841 boer op de nieuw gebouwde nr. 8.
Fetze komt voor op de lijst van de hoogst aangeslagen in de Rijks Directe Belastingen. In 1866 wordt hij aangeslagen voor f. 912,95.
Fetze overlijdt in 1867, zijn 2e vrouw Antje in 1869.

In het midden van de 19e eeuw zijn de Meindersma's aan het toppunt van hun macht. Er is vrijwel geen bestuur of commissie in het dorp, de gemeente of de kerk of er zit een Meindersma in. Vaak meer dan één. Ook direct aangetrouwden zoals J.C.Witteveen spreken een stevig woordtje mee.

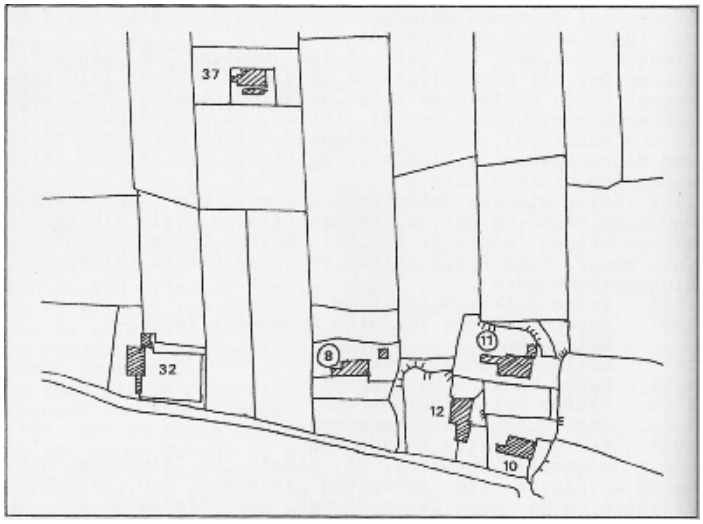

Stemdragende boerderijen Groot Midhuizen
37 De Vlugt, 32 Old Holdinga, 12 Mockema

In 1832 bezit Fetse totaal 331 pondemaat land, waarvan 148 weiland. Voor zijn zoon Eelke liet Fetse een boerderij bouwen in 1856 op land dat voorheen bij Mockema Sate hoorde. De boerderij bestaat nog en ligt tussen Midhuizen en Ee aan de westzijde van de Humaldawei, bekend als no.28. Ook dit werk wordt middels een advertentie in de Leeuwarder Courant aanbesteed. Voordat Eelke de boerderij betrok, woonde hij in Wouterswoude. Na het overlijden van zijn vader in 1867 werd Eelke eigenaar.
In de Leeuwarder Courant uit die tijd wordt in Wouterswoude een boerderij , groot 36 bunder, te huur aangeboden, vanaf 12 mei 1857. Voor 7 jaar. Bouw- en Greidland. In huur bij E.F.Meindersma en vrouw. Inschrijvingen voor 3 juli 1856 bij notaris Postuma te Dokkum. Het betreft hier de boerderij toen kadastraal bekend als Akkerwoude 3, Akw B 39. Tegenwoordig bekend als Wâlddyk no.2.

Eelke en Trijntje Siedses Sytsma krijgen 5 kinderen.
Fetze, geb. 1850
Sieds, geb. 1853
Pieter, geb. 1856
Antje, geb. 1858
Tietje, geb. 1861
Eelke overlijdt in 1899. Na zijn dood wordt de boerderij voortgezet door zijn weduwe en zijn zoon Fetze. Na het overlijden van zijn moeder in 1906 wordt Fetze samen met zijn zuster Antje eigenaar.

Fetze en Antje blijven ongehuwd. Ze blijven tot tot 1926 op de boerderij. Fetze overlijdt in 1930.
Antje trekt in bij haar zuster Tietje, die weduwe is van Douwe Beintema, aan de Humaldawei no.8. Ze overlijdt daar in 1943.

Tietje overlijdt in 1950. De boerderij komt aanvankelijk in handen van de kleinkinderen van broer Sieds.
Met het overlijden van Tietje komt er een einde aan de Meindersma tak van Eelke Fetzes in Ee.

Tietje en Antje Meindersma

Sieds wordt arts. Is in Leeuwarden een bekend chirurg en betrokken bij de oprichting van het Diaconessenziekenhuis. Hij trouwt met Sytske Schreuder en krijgt met haar een dochter, Aleida Johanna. Sieds overlijdt in 1913 in Hilversum.
Pieter wordt predikant. Hij trouwt met Tietje Witteveen. Ze krijgen twee zonen, Eelke, geb. 1884 en Jacobus Nicolaas, geb.1886. Tietje overlijdt in 1899. Pieter hertrouwt met Wija Johanna de Klemp. Pieter overlijdt in 1913 in Winschoten.
De zoon Eelke trouwt in 1917 met Adrienne Catherine Johanna Hoogeveen. Het huwelijk blijft kinderloos. Eelke wordt jurist en overlijdt in 1936 in Utrecht.

Eelke wordt geboren in 1884 in Garsthuizen. Hij volgt het gymnasium in Leeuwarden en studeert vervolgens rechten in Leiden. Waar hij in 1909 promoveert tot doctor in de rechtsgeleerdheid.
Aanvankelijk heeft hij enkele jaren een advocatenpraktijk, maar wordt in 1912 leraar staatshuishoudkunde aan de HBS in Sappemeer. In 1913 wordt hij substituut-griffier aan de rechtbank in Winschoten en tevens kantonrechter-plaatsvervanger. In 1920 wordt hij rechter bij de rechtbank in Winschoten. In 1923 wordt hij rechter aan de rechtbank in Zutphen en 1929 raadsheer aan het gerechtshof in Arnhem. In 1936 overlijdt hij na een kortstondige ziekte in Utrecht.

Jacobus Nicolaas wordt officier van justitie, hij trouwt in 1916 met Alida Cornelia Ebelina Nauta met wie hij twee dochters krijgt. Hij overlijdt in 1952 in Groningen.

De oudste dochter Jantine Laurenta Tietje, geb. 1918, wordt juriste en werkt bij de rechtbank in Leeuwarden. Ze overlijdt in 1985 in Leeuwarden.
De jongste dochter Tietje, geb.1921, wordt arts of verpleegster en trouwt met Jan J. de Blécourt,geb. 1917, arts reumatoloog, hoogleraar in Groningen. Ze krijgen vier kinderen.

Zoon Pieter Fetzes, geb. in 1830, trouwt in 1855 met Petronella Idses Idsinga. Ze krijgen 3 kinderen: Ids, geb. 1856, Fetze, geb. 1859 en Tietje, geb. 1862.

Aanvankelijk is Pieter Fetzes molenaar in Ee. Vanaf ongeveer 1862 is hij boer op De Keeg in Wierum. Deze boerderij is in 1832 eigendom van Jhr. Tjalling van Eijsinga en mede eigenaren. Het zou kunnen zijn dat Pieter, in tegenstelling tot zijn broers en zwagers die allemaal boeren op familie-boerderijen, pachter is. Pieter overlijdt in 1893 in Hantumhuizen.

Eelke Fetzes Meindersma
1825-1899

Pieter Fetzes Meindersma
1830- 1893

Ids Meindersma

Jan Meindersma

Zoon Ids trouwt in 1881 met Antje Botma, geb.1857. Ze krijgen 3 kinderen. Petronella, geb. 1883, Jan geb. 1885 en Pieter geb. 1887.

Ids wordt boer op Heringa sate in Hantumhuizen. Heringa sate is van zijn vrouw Antje. Het verhaal gaat dat zijn vrouw nog 2 boerderijen meebracht bij haar huwelijk.
Petronella trouwt met de arts Hans Woudstra. Zij krijgen 3 kinderen waarvan er 2 overlijden aan de Spaanse griep.
Jan trouwt met Maria Catharina Grootes. Ze krijgen 2 kinderen. Cornelia Maria, geb.1919 en Ids Pieter, geb. 1916.
Jan wordt houthandelaar in Franker. Later sigarenhandelaar.
Pieter overlijdt op 7 jarige leeftijd in 1895 in Hantumahuizen.
De zoon Fetse van Pieter en Petronella trouwt in 1889 met Wytske Wobma. Ze krijgen 4 kinderen. Pieter, geb 1891, Pieter, geb 1892 in Wierum, Baukje, geb.1894 in Wierum en Petronella, geb 1900 in Engwierum.
Fetse Pieters wordt boer. In 1898 staat hij vermeld als huurder van Donia in Engwierum. Waarschijnlijk is hij eerst huurder geweest van de Keeg. Ten tijde van de geboorte van zijn eerste kinderen woonde zijn vader in Hantumhuizen waar die in 1893 overlijdt.
In 1908 komt Fetze Pieters naar Mockema sate. Hij wordt daar in 1922 door zijn zoon Pieter Fetses opgevolgd.
Fetse Pieters overlijdt in 1921, zijn vrouw Wytske in 1946.
Dochter Baukje trouwt in 1918 met Jan Hendriks Botma, ze krijgen 4 kinderen. Wietsche, Fetze, Jan en Anna.
Dochter Petronella trouwt 1927 met Jacob Cuperus. Ze krijgen 3 kinderen.

Zoals eerder vermeld wordt Pieter Fetses in 1922 boer op Mockema sate. Hij trouwt in dat zelfde jaar met Wilhelmina Swart, geb 1893. Zij krijgen 3 kinderen. Fetze, geb 1923, Taekele, geb 1925 en Renskje Baukje, geb 1934.
Fetze trouwt met Johanna Lamina Wiersma. Zij emigreren en vestigen zich eerst in Nieuw Zeeland, in de omgeving van Hamilton en vervolgens in Smithville in Canada. Ze krijgen 4 kinderen.
Teakele wordt in 1952 boer op Mockema sate. Hij is getrouwd met Sijke Alberda. Ze krijgen 3 kinderen Pieter, Sijke en Jan Tsjalling.
In 1985 wordt Pieter boer op Mockema State. Hij trouwt met Martha Graafsma. Ze krijgen 4 kinderen. Tot in de 21e eeuw blijft dit gezin op Mockema sate wonen.

Sijke trouwt in ? met dominee Hendrik Johannes Cornelis Marie Schouten. Schouten is predikant in Ee. Hij overlijdt in 2001. Sijke heeft een zoon, Johan Schouten.
Jan Tsjalling vestigt zich in de provincie Groningen. Hij is gehuwd met Ytsje Waaksma. Ze hebben 2 kinderen.
Renske Baukje trouwt met Melis Jan Boersma, ze worden boer op het adres, nu bekend als Humaldawei 8. Het woongedeelte van deze boerderij

is door Antje Eelkes Meindersma gebouwd in 1926 en aanvankelijk door haar zuster Tietje betrokken. Antje zou later bij Tietje intrekken. Het huis is in 1957 door Reinder Boersma, vader van Melis, uitgebreid tot boerderij. Ze krijgen 4 kinderen.

Douwe Fetzes komt in 18.. op de boerderij aan de Tibsterwei. Hij is ook boer op de boerderij van zijn schoonmoeder op Tibma. In 1867 wordt deze boerderij te huur aangeboden, voor 5 jaren. Tot dan in gebruik bij Douwe Fetzes Meindersma. De boerderij, groot 80 pdm, is eigendom van de weduwe I.W.Idsardi. Douwe zijn schoonvader Ids Willems Idsardi is 20 augustus 1862 overleden.
De weduwe I.W.Idsardi biedt later weer een boerderij te huur aan. Wygara Sate. Er is dan sprake van 183 pdm. De plaats wordt dan bewoond door Pieter Reiding. Ids Willems Idsardi bezat dus minstens 2 boerderijen.

Douwe F. Meindersma

Geertje Idsardi

Douwe zijn huwelijken blijven kinderloos. Douwe overlijdt in in 1907. Zijn weduwe Ytje Moltmaker houdt boelgoed in 1907. Op de boerderij aan de Tibsterwei komt een huurder, Jan Huizinga. In 1920 wordt de boerderij verkocht aan Sake Jacobs Cuperus, timmerman. In 1923 wordt de boerderij niet meer als zodanig gebruikt. Er is geen land meer bij.

Douwe Eelkes Meindersma
We volgen hier verder Douwe, geb.1789Douwe trouwt op 28 mei 1815 met Tryntje Tjallings de Boer. Op 8 oktober in dat zelfde jaar overlijdt Tryntje 25 jaar oud. Douwe hertrouwt op 1 maart 1821 met Tyttje Klazes Nauta, geb. 1793. Ze krijgen 6 kinderen, 3 hiervan overlijden jong of komen levenloos ter wereld. Volwassen worden: Fettje, geb. 1822, trouwt in 1855 met Jacobus Nicolaas Witteveen. Fettje overlijdt in 1895. Eelke, geb.1824, trouwt met Elisabeth Meinderts Douma. Eelke overlijdt in 1883. Rikstje, geb. 1831 trouwt met Minne Meinderts Douma. Rikstje overlijdt in 1901.

Minne en Elisabeth zijn broer en zus en kinderen van Meindert Rienks Douma en Eelkje Minnes Mellema. Meindert is een broer van Trijntje Rienks Douma, de moeder van Geertje Idsardi, de 1e vrouw van Douwe Fetzes Meindersma.

In 1832 bezit Douwe 284 pondemaat land. Waarvan 145 weiland. Douwe overlijdt in 1844 in Ee. Hij bezit dan ook de boerderij, gebouwd in 1862 aan de andere kant van de weg t.o. Unia sate. Een boerderij die sinds 1965 ook de naam Unia Sate draagt, maar in Douwe zijn tijd werd aangeduid met 'de nije pleats'.

Fettje en Jacobus krijgen 5 kinderen. Frederika, Douwe en Tetje blijven ongehuwd. Ze overlijden alle drie in Arnhem. Douwe is daar gemeente-ontvanger.
Dochter Jacoba Gertruida, geb. 1852, trouwt 3 maal. 1) in 1880 in Leeuwarden met Cornelus Harmens, 2) in 1883, in Leeuwarden met Anthony Hylle de Muinck en 3) in 1902 met Johann Heinrich Diephuis.
Dochter Tietje, geb.1854, trouwt in 1880 met haar achterneef Pieter Eelkes Meindersma, predikant. Zie hiervoor.

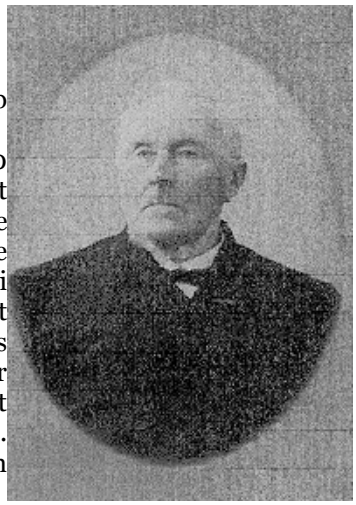

Jacobus Nicolaas Witteveen

Jacobus Nicolaas Witteveen werd geboren op 10 mei 1821 in Metslawier.
Hij was lid van de Staten van Friesland van 10 mei 1859 tot 1910. Eerst voor het disrtict Dokkum, later voor Heerenven en ten slotte voor Leeuwarden. Hij behoorde tot de liberale groepering. Hij was gedeputeerde van 26 mei 1875 tot 8 juni 1883 en van 4 juli 1883 tot 1909 in de provincie Friesland. Hij was onderscheiden met de benoeming tot Ridder in de Orde van de Nederlansche Leeuw en tot Commandeur in de Orde van Oranje Nassau. Hij overleed 23 maart 1915 in Leeuwarden en werd daar vervolgens begraven.

Eelke en Elisabeth krijgen 4 kinderen.
Douwe, geb. 1863, trouwt met Trijntje Sybenga. Hij overlijdt in 1934,
Eeke, geb. 1865, blijft ongehuwd. Ze overlijdt in 1886.
Meindert, geb 1867, blijft ongehuwd. Hij overlijdt in 1950.
Klaas, 1870-1872.
Eelke is boer op Unia sate. Elisabeth komt uit een rijke familie. De familie

Douma is verwant aan de familie Mellema. Eveneens een aanzienlijke familie. De kinderen van Eelke en Elisabeth zullen door erfenissen van moederskant hun bezit uitbreiden.
In 1862 besteedt Eelke de bouw aan van een geheel nieuwe voorhuizinge. Architect is H.Raadsma te Ee. Het gaat hierom de boerderij met Groninger dwarshuis tegenover Unia Sate, die sinds 1985 ook de naam Unia Sate draagt.
In 1888 komt de boerderij Roersma Sate, vanaf 1798 in bezit van de Douma's, in eigendom van de kinderen van Eelke en Elisabeth. Ieder voor 1/3. In 1902 wordt Douwe alleen eigenaar.

Rikstje, getrouwd met Minne, een broer van Elisabeth, krijgt 3 dochters.
Eelkje, 1859-1908, Eelkje overlijdt in Apeldoorn
Tietje, 1862-1865,
Tietje, 1866- 1934. Tietje woont van 1913-1934 in Den Haag en overlijdt aldaar. De dochters blijven ongehuwd.

Van de 12 kleinkinderen van Douwe en Tyttje overlijden er twee als kind en 7 blijven ongehuwd. Slechts 3 gaan trouwen. Tietje Witteveen die met haar achterneef, de predikant, Pieter Eelkes Meindersma trouwt en haar zuster Jacoba Gertruide, die driemaal trouwt en uit het huwelijk met haar tweede man Mr. Anthony Hylle de Muinck een zoon en dochter heeft en Douwe Eelkes Meindersma die trouwt met Trijntje Sybenga.

Douwe en Trijntje krijgen 3 kinderen. Eelke, geb.1893, Abe, geb 1896 en Elisabeth, geb.1906. De vrouw van Douwe, Trijntje, komt evenals zijn moeder Elisabeth uit een aanzienlijke familie. Douwe en zijn kinderen zullen ook door erven van de Sybenga's hun bezit uitbreiden.
Old Holdinga sate komt nadat het in 1898 eigendom is geworden van Siebren Meinderts Douma, vervolgens van Johannes Siebrens Douma in handen van de kinderen van Douwe en Trijntje. Ieder voor 1/3.
Van de Sybenga's erft Douwe op Aldterp onder Ee Obbema sate. Deze sate was in 1859 gekocht door Abe Sybenga, vervolgens in eigendom overgegaan aan diens zoon Tjeerd, kantonrechter wonende in Zuidbroek. In 1878-1879 is de huizinge nieuw gebouwd.
Tjeerd bleef ongehuwd. Hij overlijdt in 1927. De boerderij wordt eigendom van Douwe. Na diens overlijden in 1934 van zijn kinderen. In 1972 wordt de boerderij door Abe verkocht aan Jacob Eisinga.
Als zijn vader overlijdt is Douwe 19 jaar. Zijn moeder is 12 jaar eerder overleden. Het is aannemelijk dat Douwe met zijn jongere zuster en broer op de ouderlijke boerderij is blijven wonen. Douwe is 23 als zijn zuster Eeke op 21 jarige leeftijd overlijdt. Douwe trouwt in 1892. Hij is dan 29 jaar. Douwe en Trijntje gaan op Douwe's ouderlijke boerderij, Unia sate,

wonen. Zijn broer Meindert wooont bij hun in. In 1907 laat Douwe een villa bouwen in Paterswolde en gaat daar vervolgens wonen.
Douwe is een man in bonus. Hij houdt zich bezig met aan- en verkoop van onroerend goed. Is actief in de politiek, zit in de gemeenteraad en in de Provinciale Staten voor de Vrijzinnige lijst Klimp.
Op zijn adres staan in 1920 drie autokentekens geregistreerd, 1 voor Abe en 2 voor hemzelf. In 1948 komt daar nog 1 bij voor Eelke.
Trijntje overlijdt in 1927. Douwe in 1934.

Eelke wordt jurist, hij werkt bij de rechtbank in Zutphen, waar hij, ongehuwd, in 1962 overlijdt.
Abe is handelaar. Hij trouwt met G.A. Borgesius. Het huwelijk blijft kinderloos. Abe woont o.a in Parijs, Ned. Indië en Haarlem. Hij overlijdt in 1982 in Renkum. Hij is de laatste Meindersma van de tak Douwe Eelkes.
Elisabeth wordt apothekersassistente. Ze trouwt in 1939 met Ir. Johannes Ernestus Winter. Na haar huwelijk woont Elisabeth in Kediri in Ned.Indië. Haar man werkt daar bij de vezelonderneming Djengkol. Na de Japanse inval in 1941 worden ze geïnterneerd. Johannes overlijdt in het kamp voor de bevrijding in 1945. Elisabeth kort na de bevrijding.

Meindert verlaat Unia sate in 1918 definitief. Hij had nog een gedeelte als zomerwoning in gebruik. Rond 1910 woont hij op het landgoed Bosch en Vaart in Vries. In 1927 wordt Unia Sate verkocht.
Met het vertrek van Meindert was de laatste Meindersma van de tak Douwe uit Ee verdwenen. Meindert overlijdt in 1950 in Hattum.

Bosch en Vaart

Andere Meindersma's in Ee.
Naast Eelke Wiggers en zijn nazaten woonden er nog meer Meindersma's in Ee. In de Leeuwarder Courant van die dagen wordt vermeld dat op 25 maart 1860 is overleden Pieter Meinderts Meindersma oud 95 jaar. Eigenerfde landbouwer te Ee, nu rentenier. In 1791 gehuwd met Zwaantje Jans Donga. Mede namens broeders en zusters J.P.Meindersma. Deze broers en zusters noemen zich Meindersma in familieberichten.
In officiële documenten wordt de naam Meindertsma gebruikt. Ook latere generaties zullen die naam gebruiken. Deze Meindertsma's zijn geen bloedverwanten van de Meindersma's.
Ook de 2e vrouw van Fetze Eelkes Antje Pieters Meindertsma komt voor als Meindersma. In officiële documenten is ook hier sprake van Meindertsma. Deze Meindertsma's zijn wel bloedverwant. Antje is een kleindochter van Gooitske Meinderts, een zuster van Wigger Meinderts, de vader van Eelke Wiggers Meindersma
In 1848 overlijdt in Ee Pietje Cramerus weduwe van Ernst Wiggers Meindersma. Haar zoon Wigger woont ook in Ee. Ernst Wiggers is een broer van Eelke Wiggers.
Op 6 juli 1882 trouwen Berend Wouda, wedn. Van G.Humalda en Sytske Meindersma, wed.van Wepke Botma, ze wonen in Ee.
Sytske is een dochter van Meindert Ernstz Meindersma en Saakje Meijer ook wonende in Ee. Ze vieren daar 8 mei 1883 hun 50 jarig huwelijk. Meindert Ernstes is bakker in Ee sinds 1841. Na zijn dood in 1886 zet zijn weduwe de bakkerij voort met haar jongste zoon Gerhardus tot 11 mei 1890. Waarna de bakkerij gesloten wordt. Hiermee komt een einde aan ruim 100 jaar bakkers Meindersma in Ee. Ernst de vader van Meindert is een broer van Eelke, de eerste bakker Meindersma in Ee. De oudste zoon van Meindert en Saakje Ernst wordt bakker in Augustinusga.
Op 18 januari 1932 overlijdt in Ee Gerhardus Meindersma, geb 12 mei 1850. De jongste zoon van Meindert Ernstes Meindersma en Saakje Meijer.
Bronnen:
Pleatsen yn Eastdongeradiel, R.Tolsma, Skiednis fan Eastdongeradiel, S.Zijlstra, Schetsen uit de historie van Ee, D.A.Zwart, Friezen uit vroeger eeuwen, Hessel de Walle
Archieven: Gemeenten Tynaarlo, Dantumadeel, Bevolkingsregisters Oostdongeradeel, Leeuwarden, Rotterdam, Amsterdam
Streekarchivariaat Noordoost Friesland, familie Meindersma-Sybenga
Internet www: dekrantvantoen.nl, tresoar.nl, hisgis.nl, Koninklijke Bibliotheek, kranten.kb.nl, Oorlogsgravenstichting. Srs.ogs.nl, Google Earth, E.A.Meindersma, Burgwerd
foto's: Historische Vereniging Noordoost Friesland, archief Alberda-Meindersma, Tresoar, S. Meindersma

HET STEMPEL VAN FOEKE SJOERDS

Douwe Leij ([redacted]

Voorwoord

Dank ben ik verschuldigd aan Hans Zijlstra van de Historische Vereniging Noordoost Friesland. Hij was voor mij een stimulator, klankbord, en bemiddelaar om door mij gezochte archiefgegevens boven water te varen. Ook anderen droegen een steentje bij. Daaronder Anton Musquetier, genealoog te Sneek, Reinder Tolsma, huidig schoolmeester in Oosternijkerk (van de Foeke Sjoerds Skoalle) en Jeanine Otten van het Hannemahuis te Harlingen. Marlies Stoter van het Fries Museum stuurde mij het in hoofdstuk 2 opgenomen onderzoeksrapport van de zich daar bevindende Memoralia.

Inleiding

De Friese schoolmeester en historieschrijver Foeke Sjoerds was in de achttiende eeuw een gezien persoon in zijn provincie. Deze bescheiden man leefde van 1713 tot 1770. Schoenmaker in Ee en schoolmeester achtereenvolgens in Lioessens en Oosternijkerk. In zijn vrije tijd was hij vaak in zijn studeerkamertje te vinden. Hij schreef boeken over de geschiedenis van Friesland. Zijn wijsheid bij het oplossen van geschillen werd algemeen erkend. Dat resulteerde in de functie van dorpsrechter, die wel respectabel was maar weinig bijdroeg aan de verhoging van zijn inkomen. Andere bijbaantjes waren collecteur van ’s Lands Impositiën en Instrumentschrijver. Na zijn dood bleven de herinneringen. Op zijn graf in Oosternijkerk werd in 1913 een steen geplaatst met het volgende gedicht:

“Sta wandelaar, betoon een diepe eerbiedigheid,
't is Foeke Sjoerds, die hier in ’t stof begraven leidt,
Die door sijn schrand’re pen en onberisp’lijk leven,
Aan ieder die hem kende een voorbeeld heeft gegeven”
(oorspronkelijke spelling).

Dit gedicht is een samentrekking van twee grafschriften van zijn vriend, de Friese uitgever en gelegenheidsdichter Anne Jeltema (1727-1803). Op de zerk, die kort na zijn dood werd geplaatst, stond:

“Dees Zerk dekt Foeke Sjoerds,
die als een andre Poot,
zo rijkelijk was bedeeld met de allereelste gaven;
Die door zijn schrand’re pen en deugd,
bij alle braven In Nederland,
leven zal vele eeuwen na zijn dood”.

Met Poot werd gedoeld op Hubert Kornelisz Poot (Abtswoude 1689-Abtswoude 1733), de bekendste dichter uit de eerste helft van de achttiende eeuw. Wopke Eekhoff, archivaris van Leeuwarden, hield in 1859 een lezing over de verdiensten van de autodidact. De boeken van Foeke en de in het Provinciale archief nagelaten geschriften, nu bij het Tresoar, en niet te vergeten, de collectie van het Fries Museum zijn de aanknopingspunten om de betekenis van zijn bestaan verder uit te diepen. In mijn artikel in de Sneuper " Zicht op het wezen van Foeke Sjoerds", dat ik in augustus 2000 publiceerde, heb ik aan de hand van de geschriften het karakter en bijzondere eigenschappen van deze persoon nader in beeld gebracht. Nu komt het aan op een volgende stap. Wat heeft het leven van deze persoonlijkheid opgeleverd voor volgende generaties?
De naam van de schoolmeester is verbonden aan zijn nazaten, zijn werk en andere zaken, die naar hem verwijzen. Als hij vanwege zijn verdiensten goederen geschonken kreeg, die zijn naam dragen, of van een herkenbare opdracht zijn voorzien, zijn die hier ook van belang. Geldelijke beloningen laten geen sporen na. Met zijn sobere inkomen en de gelden, die zijn zelf geschreven boeken opbrachten, kon Foeke uiteindelijk een eigen bibliotheek bekostigen. Luxe goederen kon hij zich niet of ternauwernood veroorloven. In de Quotisatiekohieren van 1749 staat hij als schoolmeester zonder vermogen omschreven. Hoewel hij met lessen aan huis nog wel wat wist bij te verdienen, was het ook daarna geen vetpot. Hij schreef vele brieven om een beter betaalde functie als geschiedschrijver te krijgen. Dat is er niet meer van gekomen. (Brieven van zijn hand uit de periode 1765-1770 aan hofpredikant Roijer in Den Haag over een ambt dat hem in staat zou stellen historische publicaties te realiseren, zijn bij Tresoar bewaard gebleven.)
In de periode 1765 t/m 1771 werden zijn "Algemene Beschrijvinge van Oud en Nieuw Friesland" en zijn "Historische Jaarboeken van Oud en Nieuw Friesland" door Pieter Koumans in Leeuwarden uitgegeven. Na zijn dood op 18 december 1770 werd de boekencollectie van Foeke Sjoerds door Pieter Brandsma, boekverkoper te Leeuwarden, op 26 maart 1771 in de Stadsschuttersdoele bij opbod verkocht. Gesproken werd van een fraaie verzameling van Latijnse, Franse en Nederduitse boeken. Met name Godgeleerde, Rechtsgeleerde, Historische boeken, enzovoorts. Alsmede een bijzonder fraaie notenhouten lessenaar (pulpitum) en andere mooie spullen. Merendeels nagelaten door Foeke Sjoerds, (Bron: Leeuwarder Courant, 20 maart 1771).
We zoeken zowel zaken, die destijds verkocht zijn, als spullen, die via familie zijn doorgegeven, en als zodanig herkenbaar zijn. Een beschrijving van zijn nagelaten boedel is niet boven water gekomen. Zaken, die van de ene generatie op een volgende zijn overgegaan, kunnen mogelijk nog wel

worden aangetroffen bij nazaten in inventarissen van nagelaten goederen, testamenten en Memories van Successie (1818-1902). Een Memorie van Successie bevat doorgaans de naam van de overledene, plaats en datum van geboorte en overlijden, burgerlijke staat, de namen en woonplaatsen van alle erfgenamen en legatarissen, en indien van toepassing, een overzicht van het bezit aan onroerende goederen met de daarbij behorende kadastrale gegevens. Indien er successierechten verschuldigd waren moesten er ook overzichten van de andere goederen, zoals inboedel, handelswaren, contanten, banksaldi, effecten, kortom alles van waarde opgesteld worden. Tot 1878 gold dit alleen voor nalatenschappen in de zijlinie. Bij alles wat herinnert aan Foeke Sjoerds mogen we natuurlijk niet vergeten de vernoemingen om hem te eren. In Oosternijkerk een school en een straat. In Ee een straat.
Iets waar we tot nog toe aan voorbij gegaan zijn is, dat een bekende naam ook nog wel eens kan worden misbruikt voor eigen gewin. Wat mag je vinden van een aangetroffen object, waarop een naam prijkt? Is het wat je mag verwachten, dus echt of een te goeder trouw gemaakte kopie dan wel een regelrechte vervalsing? Op voorhand werden twee zaken aangetroffen. Op 2 januari 1931 schonk mevrouw Posthuma-Foekens uit Sneek een schilderij van Foeke Sjoerds aan het Fries Museum in Leeuwarden. Onlangs dook een zilveren lepel op met de inscriptie F. Sjoerds 1763.

Hoofdstuk 1. <u>Sporenonderzoek</u>

In dit hoofdstuk gaat het om kinderen, kleinkinderen en achter-kleinkinderen, die mogelijk sporen hebben nagelaten, dan wel mij anderszins zijn opgevallen. (Aangezien ook de nazaten zelf het stempel van hun voorvader dragen, heb ik in hoofdstuk 5 apart een eerste aanzet voor een parenteel opgenomen.) Wopke Eekhoff, in de negentiende eeuw archivaris van Leeuwarden, wist in zijn lezing over Foeke Sjoerds meerdere bijzonderheden over verwanten op te sommen, aangezien hij met één ervan bevriend was. Die gegevens zijn in dit hoofdstuk meegenomen.
Foeke Sjoerds, zoon van Sjoerd Foekes en Aaltje Hanses,(bijnamen Aaltje Koops en Aaltje Bont), geboren op 2 Juni 1713 in Ee, waar hij op 16 Mei 1734 trouwde met Antje Aukes. Zij kregen tenminste vier dochters (op doopdatum):
Jitske * Lioessens 07-12 1738,
Trijntje * Lioessens 12-06-1740,
Franske * Oosternijkerk 23-01-1746 (naam niet goed te lezen) en
Aukje * Oosternijkerk 15-11-1750, en een zoon
Sjoerd Foekes * Oosternijkerk 26 maart 1747.
(Bij de digitale verwerking als gevolg van het slechte handschrift abusievelijk als zoon van Foeke Ruurds vermeld.) Zie bijlage.

Het is niet op een betrouwbare wijze vast te stellen hoe het de dochters verder is vergaan.

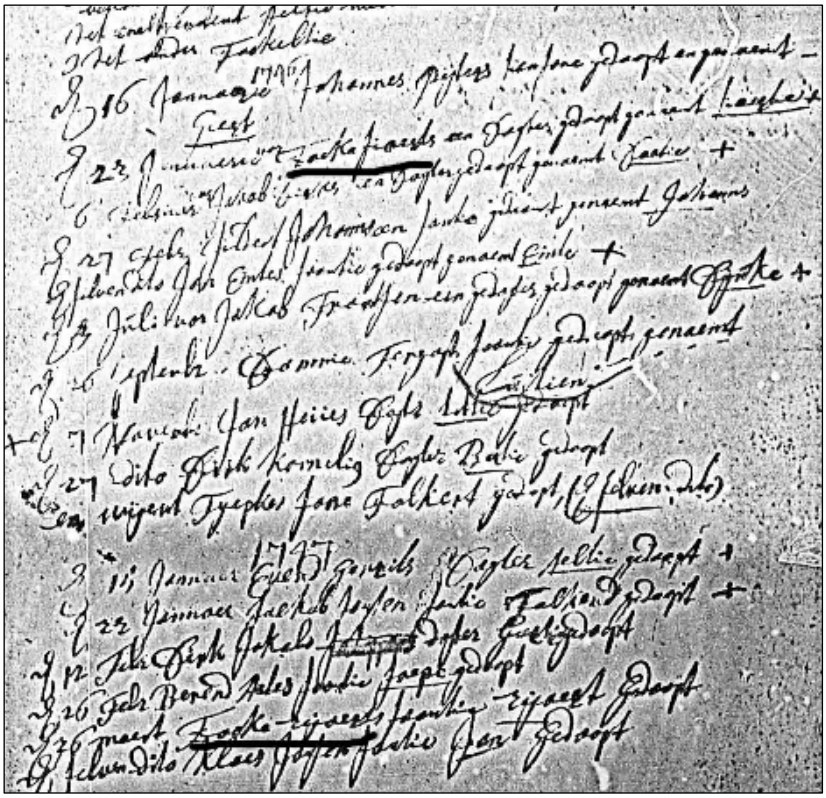

Zoon Sjoerd Foekes werd op 26 maart 1747 gedoopt in Oosternijkerk, en op 8 oktober 1798 in Harlingen begraven, blijkens een extract uit het Register der Begravenen. Dit register is niet bewaard gebleven. Trijntje Pieters de Jong veroverde zijn hart. Zij was gedoopt op 29 mei 1746 in Vrouwenparochie, dochter van Pytter Gijsberts en Grietje Gerbens. Vader Pytter was achtereenvolgens bakker in Vrouwenparochie en meester bakker in Ternaard. Grietje Gerbens stierf op 7 maart 1748 in het kraambed kort na de geboorte van broer Gijsbert. Op 4 juni 1770 trouwden onderwijzerszoon Sjoerd en bakkersdochter Trijntje in Jelsum. Sjoerd was net als zijn vader onderwijzer, en wel in Jelsum 1772-1776 en later in Harlingen. In 1774 en 1775 was hij in Jelsum ook dorpsrechter. Trijntje Pieters de Jong overleed, 74 jaar oud, op 13 april 1821 in Harlingen. Het echtpaar kreeg vier kinderen, hier genummerd 1 t/m 4.

1. Foeke Sjoerds Foekens werd op 2 maart 1773 in Jelsum geboren. Volgens Wopke Eekhoff, die hem ten onrechte Sjoerd Foekens noemde, overleed hij als Chirurgijn-Majoor in Engelse dienst. Nadere gegevens heb ik niet aangetroffen.
2. **Pieter Sjoerds,** die verder als **Pieter Foeke Sjoerdsma** door het leven ging, werd ruim drie jaar later op 21 mei 1775 eveneens in Jelsum geboren. Van beroep eerst procureur postulant en later zaakwaarnemer in Dokkum. Een procureur postulant was een advocaat aan de Nedergerechten. Hij trouwde op 23 maart 1794 in zijn woonplaats Dokkum met Rinske Ates Groenenberg. De moeder van zijn kinderen overleed ter plaatse op 16 september 1817 44 jaar oud. Pieter trouwde bijna vijf jaar later op 23 juni 1822 voor de tweede keer in Dokkum. Zijn tweede echtgenote was Minke Feddes de Graaf. Na een huwelijk van bijna drieëntwintig jaar stierf hij daar op 31 mei 1845, 70 jaar oud. Zijn weduwe Minke overleed bijna 20 jaar later, op 28 februari 1865 op 79 jarige leeftijd. Eén van de zoons van Pieter, de op 9 juni 1799 geboren Sjoerd Pieters Sjoerdsma, werd als schutter onder meer ingezet bij de Tiendaagse Veldtocht. Op 14 oktober 1830 passeerde bij notaris J. Albarda Hzn te Leeuwarden een akte van plaatsvervanging, waarbij Sjoerd Pieters Sjoerdsma de plaats innam van loteling Klaas Rinzes Dorama. Zijn legerplaats was Den Bosch. De Tiendaagse Veldtocht van 2 tot 12 augustus 1831 was een militaire actie in opdracht van koning Willem I der Nederlanden om de Belgische Opstand met wapengeweld te onderdrukken. Hoewel die opzet slaagde, kreeg België zijn soevereiniteit door de dreiging van Franse militaire steun.
3. Grietje Sjoerds Foekens het enige zusje, kwam op 13 april 1778 in Miedum ter wereld. In Jelsum was haar vader inmiddels door een andere onderwijzer opgevolgd. In Miedum werd hij boer. Grietje zou bijna 80 worden. Op 4 maart 1858 stierf zij in Harlingen. Op 43 jarige leeftijd trouwde zij, van beroep dienstmeid, voor de eerste maal, en wel op 20 mei 1821 in Harlingen met weduwnaar Jan van Eeken, een man van 52 jaar, geboren te Blokzijl, provincie Overijssel, Jan overleed helaas al op 25 oktober 1824 in Harlingen. Aangezien beide ouders van Grietje al overleden waren, werd naast de plaats en datum van overlijden van haar ouders, in een huwelijksbijlage ook het overlijden van grootvader Foeke Sjoerds, schoolonderwijzer in Nijkerk, op 18 december 1770 vermeld. Een tweede huwelijk volgde met Kornelis Visser. Deze werd omstreeks 1790 in Miedum geboren. Geen doopgegevens aangetroffen. Nadere gegevens ontbreken. Geen kinderen.
4. Anne Sjoerds Foekens, jongste zoon, werd drie jaar later op 28 juli 1781 in Miedum geboren. Na het overlijden van zijn vader op 30 oktober 1798, nam hij als 17-jarige zijn functie als onderwijzer over en hield zo de

school voor zijn moeder in stand. Later werd hij hoofdonderwijzer aan de Stads Burgerschool te Harlingen. Hij gold als een toonbeeld van bekwaamheid en christelijke deugd. Op 16 juni 1814 trad hij te Harlingen in het huwelijk met Sybrigje Jans Altena. Het huwelijk duurde tot haar sterven op 4 februari 1836. De vrienden van Anne waren Nieuwold, Visser en D. Sebes. Daniel Sebes trouwde op 16 juni 1824 in Dordrecht met Jacoba Susanna Bloem. Het was een Dordtenaar. Waarom ging hij naar Harlingen? In het volkstellingregister van 1839 staat dat hij 40 jaar oud was, geboren in Dordrecht en van beroep onderwijzer. Op 10 april 1825 werd hun eerste kind Jacomina Petronella in Harlingen geboren. Hun tweede kind was Pieter Willem Sebes, die daar op 12 november 1827 het levenslicht zag. Daarna volgden nog negen kinderen. Pieter Willem Sebes werd schilder en behoorde tot de persoonlijke kennissenkring van de familie Foekens. De naam Nieuwold was in Friesland zeldzaam. Gelet op de beschreven deugden van Anne en de gelijke leeftijd van predikant Benjamin Nieuwold, is de kans groot dat hij de bedoelde vriend was. Benjamin werd op 19 juni 1782 geboren en op 28 juni 1782 in Leeuwarden gedoopt. en stierf daar op 1 februari 1851. Hij woonde in Leeuwarden (zie zijn memorie van Successie kantoor Leeuwarden).
De op 25 Januari 1840 in Harlingen overleden Anne Sjoerds Foekens werd door zijn vriend Daniël Sebes met een mooie afscheidsrede herdacht. Deze werd destijds opgenomen in het maandblad “Bijdragen voor het Onderwijs”. Een apart gedrukt exemplaar is bij het Tresoar bewaard gebleven. Ook Wopke Eekhoff achtte het een voorrecht, deze voortreffelijke man gekend te hebben en met hem bevriend te zijn geweest. De verdiensten van Anne Sjoerds Foekens voor de verbetering van het onderwijs werden erkend met een vermelding in het Biographisch Woordenboek van Van der AA (deel 6, blz. 143 en 144). De overlijdens-advertentie in de Leeuwarder Courant: “Na eene slepende ongesteldheid en bijkomende verzwakking stierf heden tot onze bittere droefheid, in den ouderdom van ruim 58 jaren, onze waarde Vader, Anne Sjoerds Foekens, in leven Hoofd-Onderwijzer aan de Stads-Burgerschool alhier. Harlingen den 25 Januarij 1840. S.A. Foekens Uit aller naam. Vrienden van den Overledene, ook buiten de Stad, gelieven deze algemene kennisgeving tevens als bijzondere te willen aanmerken”.
De alom gewaardeerde schoolmeester Foeke Sjoerds kreeg dus een zoon Sjoerd Foekes en een kleinzoon, die beiden in zijn voetsporen traden. Kleinzoon Anne Sjoerd Foekens voldeed perfect aan de eisen voor een goede onderwijzer, zoals die door zijn grootvader Foeke Sjoerds werden vastgelegd in zijn Algemene Beschrijvinge van Oud en Nieuw Friesland.
Dat Anne Sjoerds Foekens nog thuis woonde toen zijn vader Sjoerd Foekes in 1798 kwam te overlijden en hij zijn onderwijstaken verder overnam, kan

van invloed zijn geweest op overgeërfde zaken. Voor één van de zoons van Anne, de op 11 juni 1818 geboren Jan Foekens, golden de volgende kwalificaties: zeehandelaar en expediteur, directeur van cargadoorsbedrijf Repko en Co te Harlingen, viceconsul van Portugal, Lid van den gemeenteraad en wethouder van Harlingen, (op 14 september 1880 vierde hij zijn 25 jarig lidmaatschap), lid van Provinciale Staten van Friesland, lid van de Kamer van Koophandel en Fabrieken, erevoorzitter van het college "Zeemansvoorzorg", waarvan hij in 1851 één van de oprichters was. Verder was hij nog lid van enkele andere colleges, die de bevordering van handel, nijverheid en scheepvaart als doel hadden. Op 6 november 1854 werd hij door Koning Willem III onderscheiden met het ridderschap van de orde van de Eikenkroon. Zijn vele en veelzijdige verdiensten werden door meer dan één regering erkend. Dit kwam tot uiting in benoemingen tot Ridder van de Christusorde van Portugal, van de Pruisische Kroonorde en van de orde van verdiensten van Oldenburg. De laatste twee onderscheidingen werden hem toegekend als blijk van erkenning voor zijn activiteiten als lid van het comité voor de spoorverbinding Nieuwe Schans-Ihrhove. Voor voorlichting of goede raad konden de mensen altijd bij hem terecht. Heel vaak gaf hij ook geldelijke steun aan mensen, die hem daarom vroegen. Al met al was hij één van de meest geziene ingezetenen van zijn woonplaats Harlingen. Hij had daar tal van vrienden. De Orde van de Eikenkroon werd in 1841 door Koning Willem II ingesteld als Luxemburgse orde van Verdienste, maar ook aan Nederlandse onderdanen toegekend. Het was een voorloper van de in 1892 ingestelde orde van Oranje Nassau. Op 21 april 1884 op 65 jarige leeftijd vertrok Jan Foekens voor een rustig leven naar Arnhem. Dat pakte anders uit. Binnen de kortste keren werd hij gevraagd en benoemd in het bestuur van meerdere verenigingen tot bevordering van bijzondere, dan wel algemene belangen. Ruim 88 jaar oud overleed hij op 21 februari 1907 in Arnhem.
Een andere zoon, de op 1 maart 1822 geboren Foeke Annes Foekens werd naast cargadoor in Harlingen, tevens viceconsul van Mecklenburg-Schwerin. Hij was firmant van Repko en Co te Harlingen en trad vaak op als koper en verkoper van schepen. Foeke Annes Foekens overleed in 1902 en liet een voor die tijd groot vermogen na. Deze zoon gaf in 1847 aan de hem uit vriendenkring bekende schilder Pieter Willem Sebes opdracht een door Rienk Jelgerhuis geschilderde portret van Foeke Sjoerds, dat onherstelbaar was beschadigd, na te schilderen. Foeke Foekens trouwde op 7-5-1846 in Harlingen met Alegonda Jacoba Posthuma Brouwer, 25 jaar, geboren te Stiens. Kinderen:
1. Sybrigje Foekens * Harlingen 23-6-1854, X Harlingen 16-9-1875 Sicco Petrus Posthuma * Harlingen 2-9-1852 + Harlingen 21-10-1897. Sybrigje Posthuma-Foekens overleed 16 januari 1931 in Sneek, 76 jr oud. (akte 16).

2. Ytje Foekens geboren in Harlingen op 1-12-1855 trouwde op 6 juni 1878 onder huwelijksvoorwaarden met de kantonrechter Mr. Geugjen Albertus Murray Bakker. Hij overleed 64 jaar oud op 15 mei 1913 in Harlingen. Ytje woonde daarna in Velp en Utrecht. In deze laatste woonplaats overleed zij op 30 januari 1931, twee weken na haar zus Sybrigje.
3. Trijntje Foekens * Harlingen 28-0-1860, X Harlingen 5-9-1892 met Jacobus Kluyver, 45 jaar, geboren in Koog aan de Zaan. Op 30 november 1902 woonde het echtpaar in Hilversum.
4. Alegonda Jacoba Foekens * Harlingen 20-4-1864.
De jongste zoon van Anne Sjoerds Foekens was Syds Foekens. Hij werd op 3 februari 1827 in Harlingen geboren en overleed op 28 juni 1891, 64 jaar oud in Rotterdam. Hij trouwde eerst in Harlingen op 12 juli 1854 met Albertje Bakema, die op 20-2-1834 te Harlingen ter wereld kwam. Het huwelijk duurde nog geen jaar. Albertje stierf op 4 juni 1855 in het kraambed. Kind:
Albert Syds Foekens * Harlingen 30-5-1855, + Bangkok (Siam) 20-4-1906.
Zes jaar later trouwde de weduwnaar opnieuw. Het 2e huwelijk van Syds Annes Foekens vond plaats in Harlingen op 1-8-1861 met Bregje Hendrica Hulshoff, 26 jaar, geboren te Leeuwarden. Kinderen: Catharina Syds Foekens * Lemsterland 18-4-1862,
Anne Syds Foekens * Lemsterland 28-10-1863.
Syds was eerst ijzerkoper in Harlingen, verhuisde in 1862 naar Lemmer vertrok vervolgens naar Rotterdam. Daar was hij gedurende 27 jaar magazijnmeester van het bedrijf van E.S. de Jonge. De zoon uit het eerste huwelijk Albert Syds Foekens trouwde op 27 september 1887 met de handschoen vanuit Bangabing (Sumatra) op 27 september 1887 met Maria Elizabeth Caron. Hij werd viceconsul van Nederland en Officier in de orde van de witte olifant van Siam.
Aangetroffen archiefbestanden, die potentieel tot opsporing van nagelaten goederen van Foeke Sjoerds zouden kunnen leiden:
Memories van successie:
1. Trijntje Pieters de Jong overleden, 74 jaar oud, op 13 april 1821 in Harlingen. Toegangsnr. 42, Inventarisnr. 7002, Dagregister 025. Microfilm Tresoar nr. 115, pak A nr. 15. Geen onroerend goed in de nalatenschap.
2. Pieter Foekes Sjoerdsma, overleden Dokkum 31-5-1845. (42, 3041, 174, microfilm 58 Tresoar).
3. Grietje Foekens, overleden Harlingen 4-3-1858 (42, 7025, 4942, microfilm 122 Tresoar). Geen onroerend goed in de nalatenschap.
4. Anne Sjoerds Foekens, overleden te Harlingen 25-1-1840 (42, 7011, 128, microfilm 117 Tresoar). Geen onroerend goed in de nalatenschap.
5. Foeke Foekens, overleden te Harlingen 30-11-1902, (42, 7064, 2337, microfilm 129 Tresoar).

Inventaris nagelaten goederen van Pieter Foekes Sjoerdsma: Door notaris G.W. Posthuma werd op 28 september 1845 samen met weduwe Minke Feddes de Graaf en zoon Foeke Pieters Sjoerdsma een inventaris opgemaakt. (Toegangsnr. 26, Inventaris 27032, repertoirenr. 102). Inventaris nagelaten goederen van Foeke Foekens: (Veenwouden, notaris L.W. van Kleffens: 26, 132031, 9892, d.d. 26-2-1903).
Testamenten van Foeke en Syds Foekens. Notarieel Archief, resp. Harlingen 1894, Lemmer 1862
In Memories van successie kwamen roerende goederen pas in beeld als successierechten verschuldigd waren. Tot 1878 gold dat alleen voor nalatenschappen in de zijlijn. Aannemende dat geen successierechten verschuldigd waren zolang in nalatenschappen geen onroerend goed werd aangetroffen, is geen verder onderzoek nodig naar de memories van Trijntje Pieters de Jong (1821), Grietje Foekens (1858) en Anne Sjoerds Foekens (1840). Alleen bij Grietje Foekens betrof het een nalatenschap in de zijlijn, aangezien zij geen kinderen had en haar echtgenoot eerder overleed. Na het overlijden van de twee overige personen Pieter Foeke Sjoerdsma (1845) en Foeke Foekens (1902), werd met behulp van een notaris een inventaris van de achtergelaten goederen opgesteld. De boedelinventaris van de nalatenschap van Pieter Foeke Sjoerdsma stelde weinig voor. De taxatie van de roerende goederen beliep ruim twee honderd zeventig gulden. Daaronder een staartstukklok, een turfbak, een spiegel en veertien schilderijen, gezamenlijk gewaardeerd op vijftien gulden. Bij Foeke Foekens ging het om veel meer, en wel om onroerend goed, inboedel, handelswaren, contanten, banksaldi, effecten, kortom heel veel wat van waarde was. Daaronder zaten negen grotere schilderijen, gezamenlijk voor een bedrag van drie honderd gulden en veertien kleinere schilderijen voor tezamen drie en dertig gulden en een geboortelepel op zilverwaarde van één gulden en acht en zestig cent. Bij de boedelscheiding en deling van de nalatenschap van Foeke Foekens, (totaal ruim f 83.400,-) werden de goederen en het effectenbezit op basis van de totaalsom onder de vier kinderen verdeeld. Het werd aan de erfgenamen zelf overgelaten, wie welk roerend goed kreeg toebedeeld. De waarde van de talloze roerende goederen werd bepaald op gezamenlijk twee en dertig honderd veertig gulden. Dochter Sybrigje Posthuma-Foekens had voor het overlijden van haar vader als enige van zijn kinderen schilderijen in bruikleen. Dat zij uit de boedel binnen het haar toekomende zou kiezen voor schilderijen, ligt in de lijn der verwachtingen. Gegevens over de voorgeschiedenis van de goederen, afbeeldingen op schilderijen en inscripties op voorwerpen e.d. heb ik in de boedelbeschrijvingen niet aangetroffen.
In de aangetroffen testamenten werden alleen de rechten van de langstlevende echtgenoot op de gezamenlijke bezittingen beschreven. Vastgesteld

kan worden, dat de overheidsarchieven geen gegevens opleveren voor de tracering van relevante roerende goederen. Ik heb niet kunnen vaststellen of zich van Foeke Sjoerds afkomstige goederen in familiebezit bevonden. Het blijft mogelijk dat particulieren , handelaars, dan wel archief-instellingen nog zaken, die er hier toe doen, in hun bezit hebben.

Hoofdstuk 2. <u>Een schilderijengeschiedenis.</u>

Op 2 januari 1931 schonk mevrouw S. Posthuma-Foekens uit Sneek een portretschilderij van Foeke Sjoerds aan het Fries Museum. Dit schilderij werd in opdracht van de vader van mevrouw Posthuma, de heer Foeke Foekens door de schilder P.W. Sebes vervaardigd naar het originele stuk, geschilderd door Jelgerhuis, hetwelk destijds door de kinderen was vernield. (Bron inventarisboek Fries Museum nr. S 8275, met correctie voor spellingfouten.) Het oorspronkelijke schilderij van Jelgerhuis was gedateerd 1766. In 1768 maakte Robbert Muys een prent (gravure) op basis van dit voorbeeld. (zie hiernaast)

Op het door Pieter Willem Sebes geschilderde portret van Foeke Sjoerds staat (voor zover leesbaar) rechtsonder: “P.W. Sebes pinxit naar Jelgerhuis 1847”. In 1847 was Pieter Willem Sebes 19 jaar en volgde hij een eerste schildersopleiding bij Jurjen de Jong (1807-1890), een andere Harlinger.
Mevrouw S. Posthuma-Foekens was de in het vorige hoofdstuk genoemde Sybrigje Foekens. Blijkens een overlijdensakte uit Sneek overleed zij twee weken na de schenking. Het waren de kinderen van Anne Sjoerds Foekens, die vermoedelijk tussen 1820 en 1830 het schilderij van Rienk Jelgerhuis vernielden. Pieter Willem Sebes, de zoon van Daniel Sebes, vertrok in 1850 naar Antwerpen om daar aan de academie verder opgeleid te worden tot

schilder. Nadien verbleef hij een aantal jaren in zijn geboortestad Harlingen en in Leeuwarden. Ook woonde en werkte hij lange tijd in Brussel (1858-'62 en 1866-'81) en Amsterdam (1881-'96). Sebes schilderde voornamelijk genrestukken en portretten, regelmatig met een Fries karakter. Ook maakte hij in opdracht kopieën naar oude schilderijen. In de periode 1853-1901 zond hij meerdere keren werk in voor de jaarlijkse Tentoonstelling van Levende Meesters. Hij overleed in 1906 in Amsterdam. Het schilderij uit 1847, een jeugdwerk, is dringend aan restauratie toe. Marlies Stoter van het Fries Museum stuurde mij een onderzoeksrapport over de zich bij het Fries Museum bevindende zaken. Dat geef ik integraal weer.

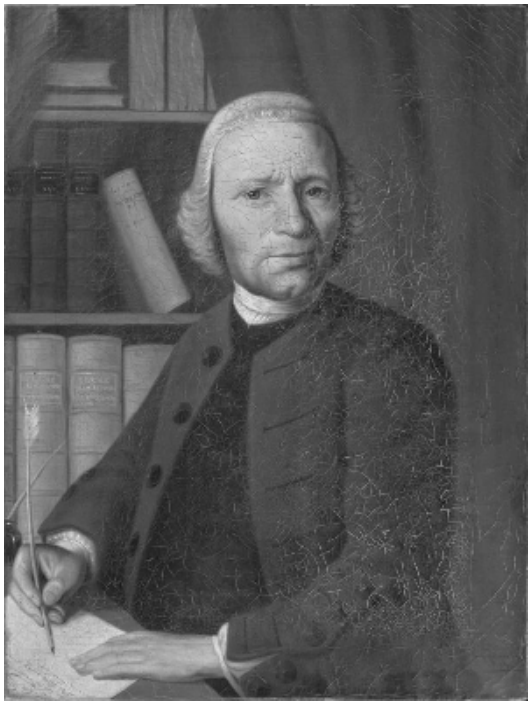

Onderzoek naar objecten rond Foeke Sjoerds, onderwijzer en geschiedschrijver, in de collectie van het Fries Museum

"In de collectie van het Fries Museum zijn de volgende inventarisnummers verbonden met Foeke Sjoerds:

1. PL00223A, PL00223B, PL00223C en PL00223D – Oud en nieuw Friesland, Vertonende deszelfs gelegenheid, Staatkundige en natuurlijke verdeeling, vrugtbaarheid (...)/band 1 t/m 4, Foeke Sjoerds, uitgegeven door Pieter Koumans, Leeuwarden 1765 t/m 1768
2. PTII 1262, gravure, portret van Foeke Sjoerds, R. Muijs naar R. Jelgerhuis, met lofdicht van M. van Leeuwen, 1768
3. PTII 1262A Voorstudie/tekening, Portret van Foeke Sjoerds, Pieter Willem Sebes naar Jelgerhuis, 1847

4. S08275 Portret van Foeke Sjoerds van Pieter Willem Sebes, olieverf op doek, 1847

In 1766 schildert R. Jelgerhuis het portret van Foeke Sjoerds. Sjoerds is dan druk bezig met de geschiedschrijving van Friesland. Het resultaat wordt: Algemene Beschryvinge van Oud en Nieuw Friesland (PL00223 A t/m D), in Leeuwarden tussen 1765 en 1768 uitgegeven door Pieter Koumans. De gravure (PTII 1262) is eveneens door Pieter Koumans uitgegeven en wel in 1768, het jaar van de verschijning van het laatste boek. De gravure is vervaardigd door R. Muijs, die de gravure maakte naar het schilderij uit 1766 van Jelgerhuis. Toegevoegd onder het portret is een lofgedicht op Foeke Sjoerds en zijn inzet voor de Friese geschiedschrijving door M. van Leeuwen. Het formaat en de uitvoering met lofgedicht (eigenlijk een aanbeveling) van de gravure is dusdanig, dat hij met een keurige marge gemaakt lijkt te zijn om in het (laatste) boek van Foeke Sjoerds opgenomen te worden. In de uitgave in bezit van het Fries Museum is dat echter niet gebeurd. Gecontroleerd zou moeten worden of dit eventueel wel het geval is met latere drukken van het werk.

Uit een aantekening in het inventarisboek van het Fries Museum blijkt, dat het originele schilderij van Jelgerhuis ernstig beschadigd is geraakt. Bijna tachtig jaar later heeft de jonge Sebes opdracht gekregen om het schilderij te kopiëren. Zowel de voorstudie als het schilderij zijn bewaard gebleven en terecht gekomen in de collectie van het Fries Museum. Ze zijn vrijwel identiek, met dien verstande dat bepaalde onderdelen van het schilderij gedetailleerder zijn uitgewerkt. De tekening van Sebes (PTII-1262A) is een voorstudie in zwart krijt. Zowel op het schilderij, (dat hij naar aanleiding van de tekening heeft gemaakt) als op de tekening staat keurig, dat Sebes een kopie heeft gemaakt. P.W. Sebes copi 1847.

Herkomst: zoals uit het inventarisboek blijkt, is het schilderij geschonken door mevrouw Postuma-Foekens op 2 januari 1931.

De boeken van Foeke Sjoerds zijn afkomstig uit de Roseliusverzameling uit Bremen en gekocht door het Fries Museum in 1977. Deze fabrikant had een beroemde “Friezen”-verzameling in de ruime zin van het woord Friezen.

Zowel de tekening als de gravure zijn in het Fries Museum gekomen door de genereuze schenking van Assuerus Quaestius aan het einde van de 19de eeuw. Hierbij moet aangetekend worden, dat hij de tekening, de voorstudie voor het schilderij van Sebes heeft gekocht uit de verzameling van stadsarchivaris Wopke Eekhoff.”

Assuerus Quaestius, een Friese schilder, verzamelaar van kunst en postzegels leefde van 1815 tot 1887. Het Fries Museum was dus al omstreeks 1887 in het bezit van de voorstudie van het schilderij, dat zij in 1931 geschonken kreeg. Het ziet er naar uit dat de archivaris het schilderij wist te traceren en het verzoek tot schenking heeft gedaan. Anders moet het

toch wel als een groot toeval worden beschouwd dat mevrouw Posthuma-Foekens het schilderij van Pieter Willem Sebes twee weken voor haar overlijden juist aan het Fries Museum schonk. Dat schept ook een verantwoordelijkheid er goed voor te zorgen.

Hoofdstuk 3. Lepelaria

De redactie van De Sneuper ontving van Leo Brouwer foto's van een in zijn bezit gekomen zilveren lepel met de tekst F. Sjoerds anno 1763 met de vraag om een reactie. Volgens de inzender zou het een cadeau aan Foeke Sjoerds ter gelegenheid van zijn 50e verjaardag op 2 juni 1763 kunnen zijn geweest. In eerste instantie heb ik er positief op gereageerd. Het handschrift van de inscriptie lijkt op dat van Foeke Sjoerds. Bij nadere verkenning van het in mijn bezit zijnde handschrift van Foeke Sjoerds zag ik toch verschillen. Verder werd mij al ras duidelijk gemaakt dat het niet mogelijk is zelf even met de hand een handtekening te zetten op een zilveren lepel. Voor het graveren van een tekst met een graveersteker in zilver is de vaardigheid van een zilversmid nodig. Het handschrift kan dus onmogelijk van Foeke Sjoerds zelf zijn.

De kenmerken van de lepel zijn door zilverexpert Jan Schipper nader in beschouwing genomen. Hij kwam tot de conclusie dat het geen achttiende-eeuwse lepel is maar een vervalsing van een later tijdstip. Dat deed hij op grond van de volgende waarnemingen:

1. De cijfers van het jaartal 1763 passen totaal niet in een 18de-eeuws schriftbeeld zo dat op lepels voorkomt, evenmin als de nogal hakerige d en j in de naam Sjoerds. De term "Anno" als onderdeel van een inscriptie op een 18de-eeuwse lepel, waarover tenminste ook over andere aspecten twijfel bestaat, is ook enigszins suspect.
2. De naald van de lepel is voor het derde kwart van de 18de eeuw een curieus model.
3. Speurwerk naar de vormgeving van de lepel gaat in de richting van de productie van Alle de Haas uit Sneek.
4. De foto's van de lepel zijn beoordeeld door een op dit terrein deskundige, die onbevooroordeeld tot de conclusie kwam dat de lepel gedateerd moet worden als van eind 19de/begin 20ste eeuw.
5. Wopke Eekhoff, archivaris van Leeuwarden, heeft in 1859 een lezing gehouden over Foeke Sjoerds. Deze werd opgenomen in het tijdschrift de Vrije Fries. (N.B. Als historieschrijver had Foeke Sjoerds in zijn tijd ook verschillende boeken op zijn naam staan). Foeke Sjoerds was in Friesland in de kring van historici en belangstellenden voor geschiedenis een bekend persoon. Ik zou me kunnen voorstellen dat iemand deze naam op deze, voor zover ik thans kan beoordelen, laat 19de/vroeg 20ste-eeuwse lepel heeft laten graveren om het oud en enigszins interessant te laten lijken.
6. Op basis van een documentatie van ca. 1200 Friese zilveren sierlepels uit de 18de eeuw meen ik te mogen stellen dat het exemplaar in kwestie volkomen atypisch is. De voorstelling van de steelbekroning, die ik overigens nog niet kan duiden, doch me onder alle voorbehoud wat doet denken aan de geboorte van Christus, ben ik nog niet eerder op een 18de-eeuwse lepel tegengekomen. Bovendien valt op, dat deze steelbekroning buitenproportioneel groot is. De vrij ronde vorm van de bak is atypisch voor een lepel waarvan verondersteld wordt dat deze uit het derde kwart van de 18de eeuw zou dateren.
7. Voor zover ik het aan de hand van de foto's kan beoordelen is deze lepel niet gemerkt, althans niet voorzien van 18de-eeuwse merken. Op dit type lepel valt uitsluitend een meesterteken te verwachten, voor zover het om de zgn. "kleine keur" gaat, hetgeen bij lepels van dit type uit de 18de eeuw op een enkele uitzondering na meestal het geval is.

Alle Thijs de Haas werd geboren in Lemmer op 24 september 1849. Hij overleed op 1 augustus 1923 in Sneek. De Haas, althans zijn atelier, maakte ook kopieën naar en imitaties in de trant van zilveren voorwerpen uit vroeger eeuwen. Hierbij werden de oude technieken nog op een kwalitatief hoogwaardig niveau toegepast. De werkstukken van De Haas zijn voorzien

van quasi oude keurtekens, waaraan soms zijn eigen meesterteken werd toegevoegd. Bron: K.A. Citroen 'Vervalsing en namaak van zilver in Friesland, artikel in De Vrije Fries 1975". Op de aan Leo Brouwer toebehorende lepel staan geen keurtekens.

Hoofdstuk 4. Helden der Menschheid

In 1953 kreeg ik het boek "Helden der Mensheid" in handen. Deze titel werd als "Helden der Menschheid" in eerste druk in 1941 uitgegeven door uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V. te Utrecht. Als schrijver werd Foeke Sjoerds vermeld. De tekeningen zijn van Anton Pieck. Het zelfde boek blijkt al in 1924 met een andere titel te zijn gedrukt. Het heette toen "Het boek der Helden" met als bewerker C.F. van der Horst. Oude Sagen en legenden werden in een nieuw jasje opnieuw verteld. De verhalen zijn die van Odysseus, Siegfried, Cuchulain, Finn, Beowulf, Rustem, Roland, de Cid, Hereward, Robin Hood, Prins Marko en Willem Tell. Het ziet er, samen met de gewijzigde naam, uit als een truc van de uitgever de omzet te verhogen. Diezelfde uitgever blijkt Foeke Sjoerds al in 1938 bij een ander boek als bewerker te hebben geïntroduceerd, met name FORMAN, H.J. Groote profetieën der menschheid. Utrecht, De Haan. 1e Druk. Kunstleren Band met Goudopdruk, 16 x 24,5. rode titel - Ned. bewerking. Foeke Sjoerds - z.j. [ca. 1938].

Alles samenvattende zien we dat eerst C.F. van der Horst als bewerker van "Het boek der Helden" is vermeld, en Foeke Sjoerds die plaats inneemt bij wijziging van die titel in "Helden der Menschheid". Foeke Sjoerds lijkt hier niet meer dan een pseudoniem voor C.F. van der Horst. Als het anders ligt, zou ik het graag willen weten.

Hoofdstuk 5. Nazaten van Foeke Sjoerds

Foeke Sjoerds, zoon van Sjoerd Foekes en Aaltje Hanses, (bijnamen Aaltje Koops en Aaltje Bont), geboren op 2 Juni 1713 in *Ee,* waar hij op 16 Mei 1734 trouwde met Antje Aukes. Zij kregen vier dochters, Jitske * Lioessens 7-12 1738, Trijntje * Lioessens 12-6-1740, Franske * Oosternijkerk 23 januari 1746 en Aukje (1750), en een zoon Sjoerd Foekes * Oosternijkerk 26 maart 1747.

Zoon Sjoerd Foekes * Oosternijkerk 26 maart 1747, + Harlingen 30 oktober 1798, trad op 4-6-1770 in Jelsum in het huwelijk met Trijntje Pieters de Jong van Ternaard. Trijntje Pieters de Jong bereikte de leeftijd van 74 jaar en overleed op 13 april 1821 in haar woonplaats Harlingen. Kinderen:

1. Foeke Sjoerds Foekens * Jelsum 2-3-1772 , "als Chirurgijn-Majoor in Engelse dienst overleden". Zoals uit haar memorie van successie bleek, ging hij zijn moeder voor.

2. **Pieter Foeke Sjoerdsma** * Jelsum 21-5-1775, + Dokkum 31-5-1845. X Dokkum 23-3-1794 Rinske Ates Groenenberg + Dokkum 16-9-1817, 44 jaar. Pieter hertrouwde op 22 juni 1822 in Dokkum met Minke Feddes. Op 28 februari 1865 overleed in Dokkum de weduwe Minke Feddes de Graaf op 79 jarige leeftijd.

Achterkleinkinderen zonder nageslacht:
Trijntje Pieters Sjoerdsma * Dokkum 17-1-1795, + Franeker 15-3-1865, 70 jaar. Verder geen gegevens.
Janke Pieters Sjoerdsma, *Kollum 15-8-1796, +Dokkum 10-7-1833. Ongeh.
Aatje Pieters Sjoerdsma * Dokkum 19-5-1803, verder geen gegevens Ate Pieters Sjoerdsma *Dokkum 3-11-1805, + Dokkum 4-10-1830. ongehuwd

Achterkleinkinderen van Foeke Sjoerds met nageslacht:
Sjoerd Pieters Sjoerdsma * Kollum 9-6-1799, + Menaldumadeel 24-4-1873, 73 jaar. X met toestemming vader Leeuwarden 3-6-1827 Maria Achenbach, + Menaldumadeel 25-7-1878, 81 jaar. Kinderen:
Minke Sjoerdsma * Leeuwarden 13-12-1822, + Utingeradeel 23-5-1877, ouders in aangifte geboorte vermeld, later gewettigd bij huwelijk ouders X Leeuwarden 26-12-1847 met: Reinder Wybes van der Pan * Leeuwarden 11-10-1825 + Harlingen 27-2-1910. Kinderen:
1. Romkje Lucia van der Pan * Leeuwarden 18-8-1846, + Bolsward 7-12-1921, X Nicolaas Kleijweg + Rotterdam 14-6-1919.
2. Sjoerd van der Pan * Dokkum 7-1-1849 + Bolsward 26-5-1937, Mr. Bakker te Berlikum. X Berlikum 9-5-1872 Klaasje Gerbens de Jong * Het Bildt 10-5-1852, + Berlikum 3-5-1877: tweede huwelijk te Sint Jacobi Parochie op 1-12-1878 met Renske Gerbens de Jong * Het Bildt 29-12-1854. Kinderen: Trijntje van der Pan * Menaldumadeel 9-3-1873, + Bolsward 1-5-1963, Minke van der Pan * Menaldumadeel 10-7-1876 + Nijmegen 23-6-1943, Klaasje van der Pan * Menaldumadeel 27-8-1879, Reinder van der Pan * Menaldumadeel 15-7-1882.
3. Wiebe van der Pan * Dokkum 2-2-1851, + Harlingen 14-3-1927. X Tietjerksteradeel 25-5-1881 Fentje Dirks Hellinga, * Tietjerksteradeel 26-12-1854. + Harlingen 27-1-1930.
4. Rinske van der Pan * Leeuwarden 3-12-1853 + Smallingerland 16-10-1938, X Opsterland 23-5-1879 met Jan Willem Rinsema * Opsterland 27-1-1853. Kinderen: Trijntje Rinsema * Smallingerland 21-6-1881, Minke Rinsema * Smallingerland 7-5-1882, Willemke Rinsema * Smallingerland 27-10-1886, Reintje Rinsema * Smallingerland 19-1-1890.
5. Jan van der Pan * OOD 11-12-1856, + Oldeboorn 29-5-1872, 15 jaar oud.
6. Maria van der Pan * Dokkum 2-9-1860, + Opsterland 27-12-1936. X Opsterland 29-5-1886 Jan Diepstra * Opsterland 20-11-1858.

7. Trijntje van der Pan * Oostdongeradeel 31-5-1863. X Smallingerland 2-6-1894 Hedzer Bijlstra * Drachten 9-8-1847.
8. Hendrikje van der Pan * Oostdongeradeel 30-8-1865. X Leeuwarden 20-8-1887 Philippus Hermanus Bernardus Klein Ubbink * Leeuwarden 26-8-1861. Kind: Bernardina Klein Ubbink * Leeuwarden 12-1-1888
Johannes Sjoerdsma * Leeuwarden 30-7-1829, + Leeuwarden 16-12-1905 X Leeuwarden 12-5-1855 met Aaltje Stok * Idaarderadeel 15-12-1823. Kinderen:
1. Hendrikje Sjoerdsma * Leeuwarden 22-3-1856, X Leeuwarden 9-5-1883 Atse Lubach, + Leeuwarden 30-8-1885, 27 jaar, tweede huwelijk te Leeuwarden 7-11-1886 Anne van Duysen. + Haskerland 22-1-1915 69 jr. ?
2. Maria Sjoerdsma * Leeuwarden 3-7-1861. + Leeuwarden 3-2-1869.
Rinske Sjoerdsma * Leeuwarden 9-4-1834, + Rotterdam 24-12-1915. X Leeuwarden 11-5-1856 Andries Bosma, Kinderen: 10, waarvan 7 binnen 2 jaar gestorven, overigen:
1. Helena Bosma * Leeuwarden 14-3-1865, + Utrecht 20-1-1939 X Amsterdam 30-1-1889 Dirk Storm * Monster 39 jr. marinier
2. Catharina Bosma * Leeuwarden 6-11-1867, + Utrecht 23-5-1945 X Den Helder 5-6-1890 Cornelis Lindhout * Oud Vosmeer 29 jr. marinier.
3. Johannes Bosma * Leeuwarden 8-8-1874.
Lammert Sjoerdsma * Leeuwarden 29-10-1836, + Menaldumadeel 21-2-1928 X Leeuwarden 19-3-1862 Trijntje Kooistra, + Marssum 15-6-1922, Kinderen:
1. Grietje Sjoerdsma * Leeuwarden 2-6-1862, X Leeuwarden 16-11-1889 Gerardus Jan Venema.
2. Antje Sjoerdsma * Menaldumadeel 7-11-1866, X Franeker 20-11-1887 Johannes Scheper.
3. Maria Sjoerdsma * Menaldumadeel 27-8-1870, X Leeuwarden 19-5-1894 Alexander van der Horst.
4. Pietje Sjoerdsma *Menaldumadeel 10-8-1872, +L'den 9-3-1940, ong.
5. Sjoerdje Sjoerdsma * Menaldumadeel 10-3-1874, + Leeuwarden 24-10-1937. X Leeuwarden 5-12-1900 Abraham Bosch
6. Pieter Wopke Sjoerdsma * Menaldumadeel 18-12-1876, + Amsterdam 19-12-1948. X Leeuwarden 15-2-1909 Tjitske Potgieter
7. Rinske Sjoerdsma * Leeuwarden 2-9-1880, + Leeuwarden 18-7-1881, 10 mnd.

Foeke Pieters Sjoerdsma *Dokkum 5-2-1809 + Dokkum 1-7-1888, 79 jaar. Stadsomroeper. X Dokkum 29-5-1842 Aaltje Bosch, + Dokkum 19-12-1888, 82 jaar. Kinderen:
1. Pieter Foekes Sjoerdsma * Dokkum 11-5-1843, + Harlingen 27-12-1927 X Dokkum 1-5-1867 Klaaske van Rijs *Dokkum 12-9-1841 + Harlingen

1-2-1913. Kinderen:
1. Foeke Sjoerd Sjoerdsma * Dokkum 21-4-1869, X Bergen op Zoom 23-1-1896 Elisabeth Petronella van Kranen.
2. Benedictus Sjoerdsma *Dokkum 1-1-1871, +Harlingen 13-8-1953 X Franeker 15-5-1892 Gatske Bleeker * Franeker 27-3-1871 + Harlingen 5-1-1944
3. Jan Sjoerdsma * Opsterland 18-11-1873, + Dokkum 27-1-1878.
4. Maaike Sjoerdsma * Harlingen 21-6-1876, + Groningen 21-2-1960, X Franeker 15-8-1897 Jacob Kooy, tweede echt Anne Bakker.
5. Jan Willem Sjoerdsma * Dokkum 24-4-1879 X Franeker 16-2-1902 Barnardina Bons

2. Jan Foekes Sjoerdsma * Dokkum 12-7-1845, + Utrecht 1-1-1917 X Schiermonnikoog 8-10-1869 Lollina Theunis Mellema * Schiermonnikoog 9-3-1843, Huwelijk ontbonden bij vonnis arrondissementsrechtbank Utrecht per 19 februari 1902. Kinderen:
1. Alida Geertruida Sjoerdsma * Dokkum 23-7-1870,
2. Geertje Sjoerdsma * Dokkum 18-9-1871, X Utrecht 25-5-1899 Ulbe de Boer * Schoterland 35 jr.
3. Jantina Lollina Sjoerdsma *Sch'koog 12-7-1873, + Dokkum 25-2-1880
4. Antje Eelkje Sjoerdsma * Dokkum 30-8-1876,
5. Agnieta Sjoerdsma * Dokkum 27-3-1879

3. Grietje Sjoerds Foekens * Miedum/mairie Jelsum 13-4-1778, + Harlingen 4-3-1858, 79 jaar. X Harlingen 20-5-1821 Jan van Eeken, 52 jaar, geboren te Blokzijl, provincie Overijssel, + Harlingen 25-10-1824. Tweede huwelijk met Kornelis Visser. Geen kinderen.

4. Anne Sjoerds Foekens, * Miedum/mairie Jelsum 28-7-1781. Overleden Harlingen 25-1-1840. Huwelijk te Harlingen op 16-6-1814 met Sybrigje Jans Altena, Overleden te Harlingen op 4-2-1836.

Achterkleinkinderen van Foeke Sjoerds:
Trijntje Annes Foekens, * Harlingen 18-11-1814, overleden te Leeuwarden 17-3-1887 X Harlingen 4-6-1837 Hilbrand (Hillebrand) Jans Zwanenburg, geboren te Harlingen 9-11-1812, goud/zilversmid, overleden te Leeuwarden 22-3-1883. Kinderen:
1. Jan Hilbrands Zwanenburg * Harlingen 25-5-1838, + Harlingen 14-7-1862, 23 jaar, ongehuwd.
2. Anne Hilbrands Zwanenburg * Harlingen 3-3-1842, X Deventer 28-5-1874 Hendrika Aleida Cornelia Jansen. Kinderen: Hilbrand Jan Zwanenburg * Rotterdam 23-5-1876 (X Bloemendaal 4-6-1909 Anna ter Gast, 25 jr. * Zeist). Hendrika Catharina Zwanenburg * Rotterdam 10-6-1880 (X Amsterdam 19-9-1913 Philippe Adriën Braams Scheuer, 38 jr. * Harlingen).

3. Sjoerd Hilbrands Zwanenburg *Harl. 6-3-1845, +Harlingen 7-3-1846.
4. Johanna Hilbrands Zwanenburg * Harlingen 23-9-1846. + Harlingen 26-4-1904, ongehuwd

Sybrigje Annes Foekens * Harlingen 17-2-1816. + Harlingen 11-3-1845. 29 jaar, ongehuwd.

Sjoerd Annes Foekens * Harlingen 25-5-1817, scheepsmakelaar/cargadoor + Harlingen 27-10-1844, 27 jaar oud. X Harlingen 30-6-1842 Jane Francis van der Vliet, 25 jaar, geboren in Rotterdam, + Harlingen 30-1-1845, 28 jaar oud. Kind: Sybrigje Sjoerds Foekens * Harlingen 02-05-1843, + Harlingen 5-7-1844, 1 jaar oud.

Jan Annes Foekens * Harlingen 11-6-1818. + Arnhem 21-2-1907. X Harlingen 2-9-1847 Maria Johanna van der Vliet, 18 jaar, geboren te Harlingen + Arnhem 29 juni 1903. Zij kregen dertien kinderen:
1. Sybrigje Jans Foekens * Harlingen 24-6-1848,+ Harlingen 16-5-1850, 1 jaar oud.
2. Anne Jans Foekens * Harlingen 17-11-1849, + Harlingen 25-1-1850, 2 mnd oud.
3. Aaltje Jans Foekens * Harlingen 15-12-1850, + Oosterbeek (gem. Renkum) 4-7-1929.
4. Anne Jans Foekens * Harlingen 8-3-1852, + Harlingen 17-4-1901. X Zutphen 10-7-1879 Geertruida Wijers. + Apeldoorn 23-11-1910. Kinderen: Jan Emile Foekens * Harlingen 30-3-1886, X Bandung 8-2-1911 Albertine M.L. du Perron. Albertus Gerhardus Foekens * Harlingen 28-9-1894. + Apeldoorn 9-11-1913
5. Emilie Maria Jans Foekens * Harl. 8-5-1853, + Maastricht 30-8-1879.
6. Trijntje Jans Foekens * Harlingen 9-9-1854, + Amersfoort 30-12-1900 X Harlingen 24-10-1877 met Wouterus Herbertus Lavinus Borgerhoff Mulder, * Middelburg 1849 + Utrecht 19-12-1901 arts en officier van gezondheid.
7. Sara Sophia Jans Foekens * Harlingen 29-12-1855, + Ermelo 15-11-1944, ongehuwd.
8. Adriaan Jans Foekens * Harlingen 11-1-1857, cargadoor en expediteur te Harlingen, overleden te Harlingen op 26-4-1930 op 73 jarige leeftijd, ongehuwd.
9. Alegonda Jacoba Jans Foekens * Harlingen 28-5-1858 X Harlingen 18-5-1882 Herman Wijers, 26 jaar oud, geboren te Zutphen, echtscheiding arrondissementsrechtbank te Zutphen ingeschreven 16-8-1897.
10. Mr. Foeke Jans Foekens * Harlingen 10-3-1861, X Nieuwer Amstel 24-10-1895 Conradine Susanne Jeannette van Wessem. Beiden overleden te

Den Haag op 25 mei 1943. Mr. Foeke Foekens oud-directeur van de Incassobank.
11. Jan Jans Foekens * Harlingen 6-2-1863, + Arnhem 21-2-1933 X Nijmegen 2-5-1889 Elisabeth Braams * Harlingen 21-10-1866. + Delft 7-4-1934.
12. Frederik Jans Foekens * Harlingen 1-11-1865, + Den Haag 3-8-1920
13. Maria Johanna Jans Foekens * Harlingen 25-6-1867, overl. 9-7-1867.

Foeke Annes Foekens * Harlingen 1-3-1822. + Harlingen 30-11-1902. X Harlingen 7-5-1846 Alegonda Jacoba Posthuma Brouwer, 25 jaar, geboren te Stiens.+ Harlingen 17-1-1892. Kinderen:
1. Anne Foekens * Harlingen 3-2-1850, + Harlingen 1-7-1854,
2. Jacobus Foekens * Harlingen 8-8-1851, + Harlingen 7-8-1852,
3. Sybrigje Foekens * Harlingen 23-6-1854, + Sneek 16-1-1931, X Harlingen 16-9-1875 Sicco Petrus Posthuma * Harlingen 2-9-1852 + Harlingen 21-10-1897, 45 jaar. Kinderen: Alegonda Jacoba Posthuma * Franeker 20-2-1880, Johanna Petronella Posthuma * Franeker 22-5-1883, Ida Albertha Posthuma * Franeker 20-10-1884, Petrus Posthuma * Franeker 10-4-1886, Foeke Posthuma * Franeker 19-10-1887, Isaäc Posthuma * Harlingen 18-12-1891.
4. Ytje Foekens * Harlingen 1-12-1855, + Utrecht 30 januari 1931. Gehuwd te Harlingen op 6-6-1878 met Geugjen Albertus Murray Bakker, 29 jaar geboren te Leeuwarden, + Harlingen 15-5-1913. Kind: Trijntje Murray Bakker * 1880 + Harlingen 15-2-1896.
5. Trijntje Foekens * Harlingen 28-7-1860, X Harlingen 5-9-1892 met Jacobus Kluyver, 45 jaar, geboren in Koog aan de Zaan.
6. Alegonda Jacoba Foekens * Harlingen 20-4-1864.

Syds Annes Foekens * Harlingen 3-2-1827. + te Rotterdam 28 juni 1891, gehuwd te Harlingen op 12-7-1854 Albertje Bakema, 20 jaar , geboren 20-2-1834 te Harlingen, + Harlingen 4-6-1855. ijzerkoper te Harlingen, magazijnmeester te Rotterdam. Kind: Albert Syds Foekens * Harlingen 30-5-1855. + Bangkok (Siam) 20-4-1906 (aan cholera) X bij volmacht Bangabing (Sumatra), Rotterdam 27-9-1887 a/b s.s. Frigga: Maria Elisabeth Caron + Batavia augustus 1919. 2e huwelijk Harlingen 1-8-1861 Bregje Hendrica Hulshoff, * Leeuwarden 20-5-1835 + Rotterdam 25-10-1914. Kinderen:
1. Catharina Syds Foekens *Lemsterland 18-4-1862, +Rotterd. 30-12-1917.
2. Anne Syds Foekens * Lemsterland 28-10-1863. + Rotterdam 29-1-1937, Officier in de orde van Oranje Nassau, oud-directeur van de N.V. Blaauwhoedenveem-Vrieseveem, lid Commissie van Toezicht Incassobank, kantoor Rotterdam, commissaris machinefabriek Hensen.

Tenslotte
Degene, die nog in het bezit is van een goed, een boek of een ander voorwerp, dat zo te zien herkenbaar van Foeke Sjoerds afkomstig is, wordt verzocht dat te melden bij de redactie van De Sneuper.

Bronnen van onderzoek onder meer:
Tresoar: DTB gegevens, Burgerlijke stand, Memories van successie, Notarieel archief.
Leeuwarder Courant,
Advertentiecollectie Centraal Bureau voor Genealogie,
Nationaal archief en Regionale Historische Centra.
Gedichten van A. Jeltema, derde druk, uitgegeven te Leeuwarden bij Johannes Proost 1825.

INGEBOEKT

Titel	Miskend natuurtalent?
Subtitel	Houtsnijwerk, boetseerwerk en modelbouw van de Dokkumer Gerrit Visser (1911-1998)
Auteur	G.I.W. Dragt
Band	Zacht
Omvang	50 pagina's
Foto's	40 foto's waarvan het grootste deel in zwart/wit
ISBN /EAN	978-90-800720-9-1
Beschrijving	Gerrit Visser was een geboren knutselaar maar zijn ambities reikten verder dan het maken van een draaimolenmodel. Hij wilde kunst maken, met name beeldhouwwerken. Het is geen hobby, zei hij maar een levensbehoefte.
Informatie	Museum Het Admiraliteitshuis tel: 0519-293134 of email: [redacted]

VERDWENEN HUIZEN

Paul Hillebrand ([redacted]

De jubileumuitgave *"Stads- en dorpsgezichten uit Dongeradeel"* zal menigeen, net als ik, met plezier doorgebladerd hebben. Bij meerdere foto's blijkt het toch niet zo eenvoudig om de juiste locatie vast te stellen. Natuurlijk, de begroeiing van bomen en struiken is anders, maar ook de veranderde gevels van huizen maken een snelle herkenning niet makkelijk. Helemaal lastig wordt het echter pas, wanneer het afgebeelde huis helemaal niet meer blijkt te bestaan. Gelukkig is er dan meestal wel een buurpand dat de herkenning mogelijk maakt.
De in het jubileumboek afgebeelde foto's met de nummers 115 en 149 wil ik graag in dit artikeltje onder de loep nemen.

De Swarte Mosk onder Aalsum

De *Leeuwarder Courant* van 9 mei 1952 maakt melding van de afbraak van deze voormalige herberg. De Gemeente Oost Dongeradeel heeft tot de afbraak besloten, omdat het pand in de binnenbocht van de weg Dokkum-Metslawier het vrije uitzicht belemmert en dus een gevaar is voor de weggebruiker. Toch zal menigeen zich deze plek herinneren, want lange tijd was *De Swarte Mosk* een hangplek voor jongeren, waar zelfs menig huwelijk uit voort is gekomen, zo las ik op internet.

Toch is het wat vreemd, die naam. Een herberg heeft voor de herkenning een klinkende naam nodig, eentje die de status wat verhoogt, zoals *De Valk* in Hallum, *De Ooijevaar* in Harlingen, *De Paauw* in Koudum, *De Zwaan* in Makkum of *De Roode Haan* te Warfhuizen.
Maar *De Zwarte Mus*? Sjiek klinkt het beslist niet. En dat klopt ook, want wat blijkt? Deze herberg, aan een wat minder belangrijke zandweg, werd voornamelijk bezocht door de eenvoudige man, de verkoper langs de deuren van garen, band, borstels en zo meer. Wanneer na een stoffige dag een slaapplaats moest worden gezocht, dan was dat maar al te vaak *De Swarte Mosk*. Het stof werd er weggespoeld met meer dan één glaasje en de vrolijkheid brak los. Dat het dan wel eens uit de hand liep is te begrijpen. Zo wordt verteld, dat men eens met een dronken kop geprobeerd heeft een paard de gelagkamer van de herberg te Oostrum in te krijgen. Het arme dier kwam klem te zitten in de gang en kon pas met grote moeite weer naar buiten gewerkt worden. Dit alles in navolging van herberg *De Tinnen Leppel*, waarvan men wist dat daar voor vermaak een veulen in de gelagkamer stond. Dolle pret zal het geweest zijn, dat is duidelijk. *De Tinnen Leppel, de "fraaie" naam zegt genoeg*.

Verdriet heeft herberg *De Swarte Mosk* echter ook gekend. De *Leeuwarder Courant* van 26 april 1831 maakt melding van een verkoping ten sterfhuize van wijlen Wieger Jans Fenema, kastelein op het Verlaat onder Aalsum. Zijn inboedel wordt bij opbod verkocht: *"Meubelen en Huissierraden, bestaande in een Kabinet, Klok, Secretaire, Stoelen Tafels en Porcelein, drie Bedden met toebehooren, Mans en Vrouwen Klederen."* Het huis vervalt aan de Diaconie. Hun vier kinderen kwamen onder voogdij te staan, want twee jaar hiervoor verloor deze Wieger Jans zijn vrouw Grietje Gerbens Stienstra.

De Swarte Mosk 2011

Reddingsboatreed te Moddergat

In de Franse tijd zijn in Moddergat diverse vissershuisjes gebouwd. De huisjes aan de Reddingsboatreed stammen allemaal uit deze tijd, tussen 1796 en 1804. Na ruim 200 jaar staan ze er allemaal nog, op eentje na.

Het meest linkse huis is verdwenen, is thans een tuin. Bomen en struiken verhinderen de doorkijk, maar toch zijn in het gras nog de fundamentresten van de muren te zien. Zelfs de plafondbalken liggen er nog tot vermaak van pissebedden en ander gedierte.
Hier stond het dubbele vissershuis nummer 14-16, gebouwd in 1800 en een jaar of vijftig geleden afgebroken, toen de Gemeente een "afbraakpremie" toekende van fl. 1500, - per woning. In Moddergat zijn toen flink wat bouwvallige huisjes tegen de grond gegaan en veranderd in een gazonnetje of rabarberveldje. Het is moeilijk voor te stellen als je nu door het dorp loopt, maar op bijna elk vrij stukje tuin bij de huisjes heeft vroeger een huisje gestaan.

De visserman Taeke Eelzes Visser laat in 1800 het huis bouwen en blijft er wonen tot zijn dood in 1834. De volkstelling van 1829 vermeldt hem als bewoner, samen met zijn vrouw en een dienstmeid. Tien jaar later is de

situatie drastisch veranderd, want er wonen dan drie gezinnen met totaal 13 personen, waaronder Taekes kleinzoon Taeke Eelzes Visser (jr). Het huisje is dus uitgebreid met een achteraanbouw, later nummer 16. Het zijn altijd vissers die er wonen, ook in het rampjaar 1883, toen de vissersvloot verging en 83 vissers verdronken. Ook in dit huis sloeg het noodlot toe, want drie bewoners waren uitgevaren en zijn nimmer teruggevonden. Het waren:
Taeke Pieters Visser (1858-1883)
Klaas Jitzes Visser (1839-1883)
Fedde Jans Botstra-Visser (1852-1883)

De familie Visser heeft het huisje nog tot het laatst bewoond, daarna werd het omgebouwd tot garage. Daarna nam het onderhoud ongetwijfeld af en is het pand vervallen, zoals de oude foto toont.

REACTIE

Redactie, Dank voor het plaatsen van mijn inzendinkje in Sneuper 102. Jammer alleen dat mijn oude emailadres erbij stond vermeld. Ten rechte moet dit zijn: [redacted] Voor zover ik weet heb ik dit al enige maanden geleden aan de HVNoF bekend gemaakt.
Reacties op het stukje heb ik dus niet gekregen, maar zijn bij mij van harte welkom!! Oant sjen op de volgende bijeenkomst. Cor Smits, Leiderdorp

DE B.L.O. KOE

Piet de Haan ([redacted]

De Prinses Beatrixschool aan de Rondweg-noord in Dokkum is niet meer. Gerekend vanaf de eerste steenlegging op 26 oktober 1950 in 2010 op de leeftijd van 60 jaar gesloopt.

Een kordaat optredend gemeentebestuur van Dokkum stampte na de Tweede Wereldoorlog de ene na de andere school uit de grond en de school voor Bijzondere Lager Onderwijs was er één van. Maart 1954 vergaderde de Gemeenteraad van Dokkum en een bijzonder punt van aandacht was het verzoek van het B.L.O.-bestuur om subsidie voor het bouwen van een stal en de aanschaf van een beste koe! Deze koe was nodig om leerlingen het melken te kunnen leren. De Hoofdinspecteur van het Bijzonder Lager Onderwijs kon in principe instemmen met het zijns inziens merkwaardig initiatief om door aanschaffing van een koe het rendement van de sociale opvoeding en de maatschappelijke inpassing van debielen [!] te verhogen.

Raadslid Langhout van de PvdA zou, evenals ieder ander, gaarne zien, dat de leerlingen alle kundigheden werd bijgebracht, opdat zij zich later in het maatschappelijk leven beter zouden kunnen redden. Hij kon zich voorstellen dat zij leren eieren weg te halen en appels op te zoeken, maar niet dat zij kunnen leren melken aan één en dezelfde koe. Als het 's morgens tijd is om te melken zijn de leerlingen er nog niet. Het zou dus 's middags tussen 3 en 5 uur moeten gebeuren. Als er b.v. drie leerlingen zijn die het melken moeten leren en er maar één koe is dan komen ze maar eens in de drie dagen aan bod. Daarom achtte hij het voorstel weggegooid geld. De heer Barkmeijer [A.R] echter had zich laten voorlichten door vele deskundigen die hem iets anders verteld hadden. Wethouder De Vries verklaarde zich tegen de aanschaffing van het leermiddel de koe. Wethouder Brouwer op zijn beurt zei aanvankelijk huiverig te hebben gestaan tegenover deze kwestie, maar had met doorknede veeboeren gesproken en was nu overtuigd van het nut. Al zouden maar 2 of 3 jongens op deze koe leren melken, dan achtte spreker de uitgave wel verantwoord. Van der Woude [A.R.] merkte op dat er gesproken werd van een 'beste koe', maar eigenlijk zou het een koe moeten zijn die begrip kan tonen voor de situatie, wat echter verder gaat dan men van een koe mag vragen. Van der Woude had eveneens bij deskundigen naar de mogelijkheid van de koe als leermiddel geïnformeerd, maar zijn eindoordeel was niet gunstig: 'daar is geen koe tegen bestand'. Uiteindelijk werd besloten om nog eens met enkele deskundigen over de koe te spreken.

In de raadsvergadering van 29 april werd het probleem koe opnieuw besproken. Er was al eerder overleg geweest met dhr. Bakker en met de voorzitter van het B.L.O.-bestuur. Dhr. Bakker was jurylid van de Organisatie Commissie voor het melkersonderwijs in Friesland. Hij gaf aan de Lagere Landbouwschool te Kollum les in het melken met behulp van een kunstuier. In de raadsvergadering werd het al of niet melken leren op een kunstuier uit ten treure besproken. Ook nu verschilden de raadsleden van mening. De één vond dat kunstgedoe niet nodig terwijl een ander het als een grote verbetering zag. Uiteindelijk werd het volgende voorstel aangenomen.

- De aanschaf van een kunstuier voor *ƒ* 137,-
- Beschikbaarstelling van de weide naast de school.
- De afrastering van de weide met een hoogte van 1,80 [!] voor *ƒ* 700,-
- *ƒ* 193,- voor een schrikdraadapparaat met toebehoren.
- *ƒ* 500,- tot 600,- reisgeld voor minstens 120 lesuren.
- *ƒ* 52,75 voor bemesting van de weide.

De leerlingen moesten eerst onder deskundige leiding vooroefenen op de kunstuier. Daarna zouden ze les krijgen in het melken van enkele koeien in het weiland naast de school. Een veehouder wilde daarvoor wel enkele koeien beschikbaar stellen. De gevorderde leerlingen zouden dan onder leiding van een leraar op enkele boerderijen in de omgeving gaan melken.

De leerling-melker op de foto heeft bij z'n linkerbeen een doek. Hiermee moeten de uiers schoongemaakt worden. De twee houten paaltjes moeten de achterpoten van de koe voorstellen. Wel bijeen gebonden anders zou de koe aan de wandel kunnen gaan of de melkemmer om kunnen trappen. De naam van de leerling is niet bekend. De foto heeft wel in de plaatselijke krant gestaan maar er zijn vreemd genoeg geen reacties op gekomen.

Bron: Raadsverslagen 25 maart 1954 en 29 april 1954.
Foto: Collectie Dongeradeel, Streekarchivariaat Dokkum

FRYSLÂN 1811 – 2011

Klaas Jansen ([redacted]

Tresoar heeft alle Friezen, die in de geboorteakten van de burgerlijke stand in 1811 zijn geregisteerd opgenomen in een speciaal overzicht:
Fryslan 1811(1).
In WeRelate(2) wordt gewerkt aan het projekt alle huwelijken in Dongeradeel sinds 1811 toegankelijk te maken, met de gegevens van ouders en kinderen van de echtparen. Dit is een grote aanvulling op de tot nu toe online toegankelijke gegevens op genlias en de tresoar-website. Van de gemeente Oostdongeradeel zijn de huwelijken van 1811 tot 1845 reeds toegankelijk. Daarnaast zijn tevens de huwelijken van Ferwerderadeel (1811-1922) en Leeuwarderadeel (1811-1922) in WeRelate toegankelijk gemaakt.
Naar aanleiding van de Fryslan 1811 publicatie van Tresoar zijn nu ook de geboorten van 1811 in Leeuwarderadeel, Ferwerderadeel, Oostdongeradeel en Westdongeradeel inclusief gegevens over de ouders en eventuele partners, kinderen e.d. via WeRelate voor een wereldwijd publiek toegankelijk gemaakt. Verdere gemeenten in Noordoost Friesland volgen nog.
Ondertussen staan meer dan 50.000 huwelijken in Friesland op WeRelate, dit aantal groeit dankzij medewerking van verschillende kanten. De idee is, dat meer 'sneupers' zich bij deze projekten aansluiten en de gegevens aanvullen en/of corrigeren. Parallel wordt een verzameling van Friese emigranten (3) naar de USA opgebouwd, die nu al om en nabij de 1.000 mensen omvat en dankzij de medewerking van Amerikaanse hobby-genealogen een reeks van verbindingen tussen Friesland en de USA documenteren.
WeRelate omvat meer dan 2.000.000 personen waarvan ca 200.000 Nederlanders, en daarvan de helft Friezen. Op deze gratis website wordt ernaar gestreefd alle personen slechts eenmaal in de database op te nemen, in tegenstelling tot bekende websites zoals genealogieonline e.d. Dus een Ds.Henricus Schregardus (1636-1702)(3) komt niet 4 of 5x voor, maar slechts eenmaal. Door de samenwerking komen dan ook alle gegevens over de personen op dezelfde pagina terecht. Dankzij de typische wiki-idee van wederzijdse controle, is over het algemeen een grote betrouwbaarheid van de gegevens gegarandeerd. Een van de nadrukkelijke wensen van het WeRelate-team is de documentatie van gegevens op basis van originele bronnen. Dit verhoogt de kwaliteit van de gegevens, alhoewel de interpretatie van de bronnen altijd nog aangewezen is op het gezonde mensen verstand.

Er is ook een nadeel aan WeRelate, en wel de puur Amerikaans-Engelse structuur en de Engelse taal. Ondertussen is er wel gelegenheid in het Nederlands te communiceren en verschillende websites zijn in het Nederlands vertaald, maar om een compleet Nederlandstalige versie te realiseren is het wel nodig, dat duidelijk meer medewerkers en gegevens uit het Nederlandse taalgebied (incl. Friesland) meer gewicht en invloed brengen. Met 10% liggen wij op de tweede plaats na de Amerikaanse gegevens, maar daar kan nog veel aan gedaan worden door een versterkte aktiviteit uit de Nederlandse gewesten.
Ook meedoen in het kader van de komende Friezendag in november 2011?

Bronnen:
1. www.fryslan.nl 2. www.werelate.org 3. Dutch immigrants
4. Henricus Schregardus

INGEBOEKT

In deze Sneuper (verspreid) gegevens van een aantal boeken uitgegevn door Museum Het Admiraliteishuis, verdere inlichtingen aldaar.
*__Een initiatief met een luchtje__, Over garnalenfabrieken in Moddergat en Zoutkamp, G.I.W. Dragt, Band Zacht, 60 pagina's, Veel unieke oude zwart/wit foto's en de meest recente foto's in kleur,ISBN /EAN 978-90-70626-13-6. In dit boekje wordt de geschiedenis verteld van de voormalige garnalenfabriek te Moddergat, afgezet tegen de ontwikkelingen elders, vooral in Zoutkamp.
*__Aan de vissers heeft het niet gelegen__, Reddingstation van Moddergat (1878-1942), G.I.W. Dragt, Band Zacht, 132 bladzijden, Veel unieke oude zwart/wit foto's en enkele foto's in kleur, ISBN /EAN 978-90-70626-00-6
In dit boekje staat het reddingstation van Moddergat centraal. Vandaar uit werden 64 jaar lang pogingen ondernomen om met een reddingboot, roeiend of zeilend, mensen te redden die met hun schip in moeilijkheden gekomen waren.
*__Bijdehande, blauwoogige dolsters,__ Onmisbare schakels in de Friese beunvisserij van de 19de eeuw, G.I.W. Dragt, Band Zacht, 84 pagina's, Meer dan 50 waarvan het grootste deel in kleur. ISBN /EAN 978-90-706261-5-0. De sneuen (korte dwarslijntjes met een haak) werden door de vissers zelf gedraaid op bijzondere apparaatjes die in het fries kouster-moune genoemd werden. Deze mini lijnbanen, waarvan maar een handvol is bewaard gebleven, staan samen met de dolsters centraal in dit boek. Beide onmisbare schakels in de Friese beunvisserij.

INHOUDSOPGAVE

138	Redactioneel	H. Zijlstra
139	Bestuurlijk	G. de Weger
140	Ledennieuws	J. Dijkstra
	Genealogie	
141	Genealogie Stoelman/Werksma	R. Haantjes
	Streekgeschiedenis	
152	De familie Hartmans in de Dongeradelen, 2	P. Hartmans
162	De Meindersma's van Ee	S. Meindersma
175	Het stempel van Foeke Sjoerds	D. Leij
196	Verdwenen huizen	P. Hillebrand
200	De B.L.O.-koe	P. de Haan
	Varia	
150	Rectificatie	P.F. Visser
161	Website Zeemansleed	P. Boltjes
199	Reactie	C. Smits
201	Fryslân 1811	K. Jansen
140/195/203	Ingeboekt	H. Aartsma

De Redactie zoekt kopij voor komende nummers. Er wordt gedacht aan onderwerpen die elke sneuper wel voorradig heeft:
*Een bijzondere achternaam.
*Familieverhaal klopt niet.
*Bijzondere foto.
*De geschiedenis uitgezocht van een oude woning? Doe er verslag van!
*Een belangrijk persoon voor de regio.
*Vereniging bestaat ? jaar.
*Egodocumenten
Kortom mogelijkheden te over !!
Graag zsm insturen, de voorraad aanwezige kopij is namelijk slinkende!!

In De Sneuper nummer 104, december 2011, onder voorbehoud:

De familie Sjoeks in Amerika	K. Postma
Familie Hartmans in de Dongeradelen, deel 3	P. Hartmans
Welk eene religiehaat (Surhuisterveen)	A. Musquetier
Reactie op eerder eendenkooi-artikel	G. Mast
Begrafenis van twee Canadezen, april 1945	E. Smits
Handgemeen in Dokkum, 1883	A. Musquetier
Liedboek Aengwarda	H. Zijlstra
Stemregistratie in 1798 in Oostdongeradeel	P. de Haan